

Stati inu obstati

Zbornik ob 50-letnici obstoja dopolnilnega pouka slovenščine
v Švici, Kneževini Lihtenštajn in na Predarlskem

Stati inu obstati

ZBORNIK

STATI INU OBSTATI

Zbornik ob 50-letnici obstoja dopolnilnega pouka slovenščine v Švici, Kneževini Lihtenštajn in na Predarlskem

Uredniški odbor:

Anja Dobrovc in Jasmina Lepoša

Oblikovanje, postavitve in tisk: Jure Osterman

Avtorji fotografij na ovitku: Jernej Kogelnik in osebni arhivi

Fotografija: družina Svetel

Avtorji prispevkov: Miran Ališič, Anja Dobrovc, Jasmina Lepoša, Maša Marty

Izdajatelj: Združenje staršev otrok Martin Krpan

Naslov: Zürich, Švica

Leto izdaje 2024

Izdajo zbornika sta omogočila Urad vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Združenje staršev Martin Krpan

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE RS ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Združenje staršev otrok dopolnilnega pouka slovenščine v Švici, Kneževini Lihtenštajn in na Predarlskem

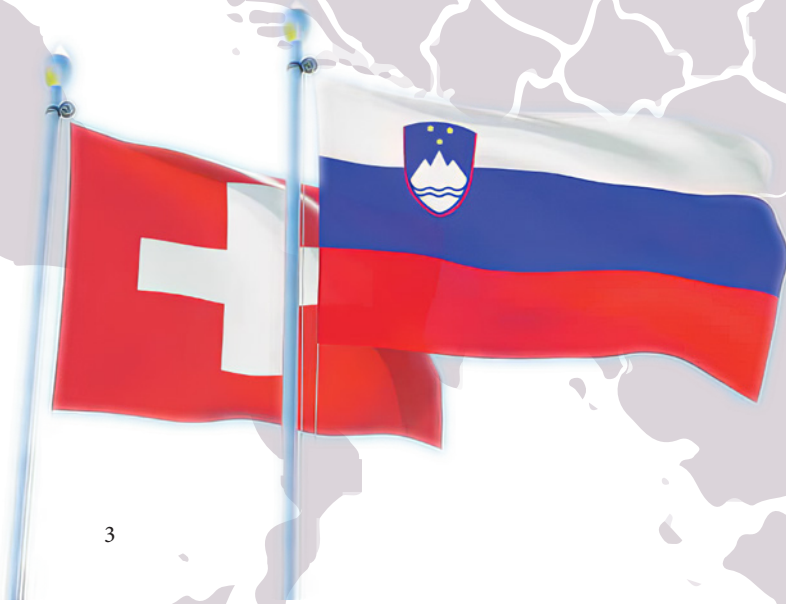
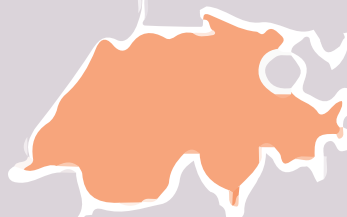
Martin Krpan

info.martinkrpan@gmail.com

Zbornik je dostopen v arhivu NUK Ljubljana ali v Univerzitetni knjižnici Maribor
COBISS.SI-ID 182952195

Zahvala

*Zahvaljujemo se vsem,
ki so dobrodelno, velikodušno in brezplačno
žrtvovali svoj prosti čas za nastanek zbornika.*

Ob začetku jubilejne obletnice Slovenski otroci vabijo

Lubi Slovenci, moji bratje. Tako je Trubar začel naslavljati svoje rojake, ko se je njegova bakla slovenstva najbolj razplamtela med bivanjem

na Nemškem. Takrat pravi: »Moje življenje je slovensko.« To je dejal v trenutku, ko je deloval izrazito v evropski dimenziji.

od leve: Suzana Martinez, Vesna Humar, Iztok Grmek, Ana Ahačevčič, Maša Marty, Anja Dobrovč, Tomaž Tišler, Janez Čuk, Rajko Tekalec, Anita Senk, Jelka Mettler, Jasmina Lepoša

Naša 50. prireditev Slovenski otroci vabijo se je odvijala pod sloganom »stati inu obstati« - pridiga o veri je tista, v kateri najdemo izvor teh njegovih znamenitih besed. Pridiga je sestavni del Trubarjevega prvega Katekizma iz leta 1550, torej prve slovenske knjige.

*Zato v stiskah potrebujemo pravo vero. Ta v nas stori, da se trdno zanašamo na preprosto ter golo Božjo obljubo njegovih besed do smrti, da srčno, voljno ter ponižno čakamo na to, kar nam je Bog obljubil, in da brez vsakega dvoma verujemo, da gotovo pride čas, v katerem bo Bog izpolnil svojo besedo in obljubo, kajti Bog je resničen in vsemogočen: pri njem ni nobena stvar nemogoča – kar on hoče, to zmore narediti (Lk 1,37; Mr 9,23; Ps 115,3). (...) S takšno vero more kristjan v stiskah in skušnjavah **stati in obstati** in se zoperstaviti neveri, ki tiči v našem mesu.“*

Z majhnimi odločitvami lahko spremenimo tok usode. Primož se je odločil za človeka, odločil za slovenstvo, odločil za slovenski jezik. Kljub osebnim dvomom o izbiri med deželni govori za uporabo v zapisovanju, kljub temu, da je bankrotiral zaradi svojega delovanja, je hodil po svoji poti. Ta pot ga je peljala na Nemško in daleč od svoje domovine je vplival na prihodnost slovenskega, takrat kranjskega, štajerskega in koroškega ljudstva in njegove prihodnosti.

Čeprav smo geografsko oddaljeni od krajev naših prednikov, lahko pozitivno in močno vplivamo na slovenstvo, ki ima odmeve tudi v matični državi. Vedno, ko tri tedne jahanja v stran od matične države izberete slovensko besedo, se zazibate v ritmu slovenske melodije, navijate za slovenske športnice, ste ponosni na slovenske znanstvenike in vse druge, vam ljube Slovence, ste izbrali slovenstvo, ste izbrali nekaj, kar stoji in bo obstalo. Vsak od nas lahko prispeva in je odgovoren.

Jezik nas določa, jezik nam daje temelje naše narodne zavesti. Ko neomajno stojimo na

temeljih maternega jezika, pa lahko zgradimo babilonski stolp jezikov, ki se jih v življenju poslužujemo poleg ali vzporedno s prvotnim jezikom.

Trubar že v 16. stoletju v knjigi Cerkovna ordnunga zapiše, da je potrebna obvezna šola. Ne samo to, potrebna in obvezna za vse. Za krščane, protestane, za kmete, hlapce in celo za deklice. To je bilo takrat nezaslišano, pa vendar je seme vzkliko, kot vidimo danes. Po Trubarju je znanje božja nuja, ki lahko človeka dvigne na nivo božje podobe. Slovenci smo takrat imeli, v Evropi, najboljše dodelano teorijo, kako naj bo šolstvo organizirano in financirano. Torej je bil Trubar tudi napreden pedagog, eden iz naših vrst.

Stati inu obstati. Pa razširimo to v obstajati.

Napolnimo naše obstajanje z vsebino.

Napolnimo našo knjigo življenja tudi s poglavjem 50. obletnice slovenske prireditve v Švici.

Asociacije, ki se porodijo ob besedni zvezi stati inu obstati? Kot slovenistki in ljubiteljci jezika je to nedovršni in dovršni glagol, kot sociologinji je to stanje družbe in posameznikov v določenem krajevnem in časovnem obdobju, kot človeku je to uspešno in zadovoljno zaključen dan, kot Slovenki je to moj jaz, ki me oblikuje.

Že zato, ker ste danes tukaj, ste bili na prireditvi ali prebirate ta zbornik, je vsak od nas malo Primož Trubar.

Če povzamemo. Brez slovenščine slovenstvo ne obstaja. Brez dopolnilnega pouka slovenščine in brez prireditve Slovenski otroci vabijo lahko obstajate, vendar je z nami boljše in lažje.

*uvodni nagovor ob začetku
jubilejne obletnice Slovenski otroci vabijo
sestavila Jasmina Lepoša*

Poslanica Ministrstva za vzgojo in izobraževanje RS ter Zavoda RS za šolstvo

Ob koncu jeseni, ko se v zraku že napoveduje zima, misli pa so že povsem zasidrane v tekočem šolskem letu, razmišlja o plemenitem delu, ki ga opravljate učitelji dopolnilnega pouka slovenskega jezika in kulture v tujini.

Vaše delo sega izven standardnih okvirjev. Tu ne gre le za poučevanje, temveč za veliko več. V vašem delovanju se čuti skrb za pisano in govorno besedo, za ohranjanje vezi z matičnim narodom in krepitev narodne zavesti ...

Utrjevanje slovnice, širjenje besednega zaklada, igranje vlog, spoznavanje ljudskega izročila, izdelovanje okraskov, kuhanje slovenskih jedi ... in še veliko drugih stvari znate umetelno vtakati v svoje učiteljsko delo in pri mladih vzpodbuditi motivacijo, žar in veselje do učenja slovenskega jezika, spoznavanja naše kulture in značilnosti Slovenije.

Kot večkrat s ponosom rečeva, ste učitelji

dopolnilnega pouka slovenskega jezika in kulture v tujini ambasadorji slovenskega jezika, kulture in slovenstva nasploh. Tako je tudi v Švici, Lihtenštajnu, na Predarlskem in tudi drugod po Evropi, kjer poteka dopolnilni pouk.

V imenu Ministrstva za vzgojo in izobraževanje in Zavoda RS za šolstvo bi se vam rada od srca zahvalila za vaše plemenito delo, ki ga opravljate z vso vnemo in srcem. Pri tem je najpomembnejša človeška drža – vsak učitelj mora biti najprej predvsem človek z velikim srcem – in to vi vsekakor ste.

Zahvalila bi se tudi staršem otrok, ki so se odločili in svoje otroke vpisali k dopolnilnemu pouku. Če ne prej, vam bodo otroci hvaležni, ko odrastejo. S tem dejanjem jim boste pomagali ohranjati stik z domovino prednikov in jim dali odlično popotnico za razumevanje, strpnost in možnost dialoga z drugimi ter jim razširili obzorje.

Saj vemo, kako pravi pregovor: »Več jezikov znaš, več veljaš!«

In nenazadnje: v ospredju pouka ste prav vi, dragi učenci - od najmlajših, predšolskih otrok do nekoliko starejših učencev, mladostnikov in odraslih udeležencev. Želela bi, da še naprej tako zavzeto obiskujete pouk, sem ter tja preberete kakšno slovensko knjigo, prelistate otroško ali mladinsko revijo, si ogledate zanimiv film in seveda, s starši, sorodniki ali prijatelji čim bolj pogosto govorite v slovenščini.

Kot verjetno veste, se mladi lahko udeležite različnih taborov v Sloveniji, na katerih ravno tako organiziramo pouk slovenščine ter vrsto družabnih, športnih in drugih dejavnosti, ob katerih skupaj ustvarjate, raziskujete, se povezujete in spoznavate Slovenijo in naše regije. Če vas bo takšna oblika učenja kdaj zanimala, se kar obrnite na učitelje slovenščine, ki vam bodo dali več informacij in svetovali pri prijavi.

Vsakič, ko sva v tujini med vami učitelji, otroci, mladostniki, starši in skrbniki, čutiva, da sva med prijatelji, ki jim ni vseeno za slovensko

besedo in si želijo še večjega sodelovanja znotraj slovenskega kulturnega prostora. Lepo bo, ko se spet snidemo, morda že spomladi, ko se bo moč sonca stopnjevala in se bodo začeli pojavljati prvi cvetovi, ki nas bodo navdajali z optimizmom, tako kot ga okoli sebe sevate tudi vi, dragi učitelji.

Vsem skupaj želiva uspešno in srečno naprej!

Roman M. Gruden, sekretar

Eva Jurman, višja svetovalka

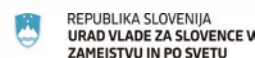
Poslanica Urada vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu

Na Uradu vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu z veseljem podpiramo vse aktivnosti, ki spodbujajo, da otroci in odrasli pripadniki slovenske skupnosti v Švici radi in lepo govorite slovensko.

Večjezičnost je lepa, a tudi težka, zato gre ob tem jubileju, 50. obletnici organiziranega dopolnilnega pouka slovenščine v Švici, posebna zahvala vsem učiteljem, ki srčno in strokovno opravljate svoje delo; staršem, ki se organizirate, da vaši otroci lahko obiskujejo to dejavnost, in vsem udeležencem: otrokom, odraslim in partnerjem vseh Slovencev.

Jezik spoznavamo pri pouku, živimo pa ga v družini in v skupnosti. Veseli nas, da je Švica ob močni in razvejani mreži učiteljev slovenskega jezika bogata tudi z aktivnimi slovenskimi društvi in organizacijami. Slovenska skupnost v Švici je živa priča kulturne in jezikovne povezanosti z matično domovino in veseli smo, da smo lahko priča vsem vašim naporom za povezovanje in uspešno delovanje. Ob tem vam kličemo: še na mnogo uspešnih, znanja in lepih besed, polnih let!

Vesna Humar, državna sekretarka

Prispevki švicarskih šolskih oblasti

Pozdravne besede ob 50-letnici praznovanja obstoja dopolnilnega pouka slovenščine v Švici

Spoštovani,

vsi vemo, da skoraj vsak tretji otrok, ki v Švici obiskuje obvezno šolo, v svoji družini govori jezik, ki ni lokalni šolski jezik, in odrasča z ustreznim kulturnim ozadjem. Večjezičnost je tako v Švici iz posebnega primera danes postala pravilo.

V tem okolju ima dopolnilni pouk jezika in kulture (HSK) pomembno vlogo. Pouk HSK ni le osrednji element jezikovnega razvoja dvojezično in večjezično odrasčajočih učencev, temveč pomembno prispeva tudi k njihovem vključevanju v okolje. Z učenjem jezika ter s postavljenimi kulturnimi in družbenimi vprašanji, se učenci zavedajo razlik in tudi podobnosti med nemškim jezikom in lokalno kulturo ter razmišljajo o svojem vedenju. Ta dialog krepi njihovo nadnacionalno in večkulturno identiteto ter povečuje možnosti za uspešno integracijo.

V kantonihi Basel-Stadt in Basel-Landschaft obsega ponudba HSK vsako leto približno 35 jezikov v več kot štiridesetih organizacijah. Vsaka organizacija mora za izvajanje pouka HSK izpolnjevati zahteve, določene v kantonskih šolskih zakonih. To se redno preverja. Dopolnilni pouk slovenščine te zahteve zelo dobro izpolnjuje.

Izvajanje pouka HSK ni niti samoumevno niti enostavno, saj se pojavljajo številni organizacijski in strukturni izzivi. Za obvladovanje te naloge je potrebna velika mera samozavesti, vztrajnosti in organizacijskih spretnosti. Dejstvo, da se Slovenija te naloge loteva že 50 let, si zasluži veliko spoštovanje.

V imenu kantonalnih šolskih oblasti, HSK Basel-Stadt se zahvaljujem organizatorjem za odlično sodelovanje, mu čestitam ob jubileju in mu želimo še nadaljnjih aktivnih 50 let!

Daniel Aeschbach

Kantonalno odgovorna oseba za pouk HSK

Javna šola Basel-Stadt

prevedla Anja Dobrovč

Velika predanost maternemu jeziku

Gojenje večjezičnosti je dragocen osebni in družbeni vir. Delež migrantov v švicarskih šolah je visok. Približno 26 % osnovnošolcev v kantonu Thurgau govori prvi jezik, ki ni nemščina (statistični podatki o izobraževanju kantona Thurgau, 2023). Učenci prihajajo iz sto različnih držav. Poleg uradnih in tujih jezikov (nemščine, francoščine in angleščine) se v Švici govorijo številni priseljenjski jeziki. Migrantske skupnosti prevzamejo pomembno nalogo za razvoj jezika in identitete večjezičnih otrok in mladih s ponudbo tečajev HSK (Heimatliche Sprache und Kultur – materni jezik in kultura).

Osrednja vrednota švicarskega izobraževanja so enake možnosti in nediskriminatoren dostop do izobraževanja. Šola spoštuje pravico otrok in mladih, da gojijo jezik in kulturo svoje države izvora (priporočila EDK 1991). Kanton Thurgau podpira poučevanje HSK od leta 2004. Urad redno poziva lokalne šole, naj starše obveščajo o pouku HSK in opozarjajo na pomen večjezičnosti. Učitelji HSK poučujejo v prostorih lokalne šole. V šolsko spričevalo se vpiše tudi ocena HSK. Organizacija in izvedba tečajev HSK ter predvsem financiranje pouka HSK ter zaposlovanje učiteljev je odgovornost pokroviteljstva HSK. 14 sponzorstev trenutno ponuja približno 100 tečajev.

Kako se je vse začelo?

Prvotno je bil pouk HSK v Švici namenjen predvsem olajšanju (ponovne) vključitve v šolo, če bi se učenci vrnili v svoje izvirne države. Ker se je le zelo majhen delež učencev dejansko vrnil v svoje izvirne države, se je namen pouka spremenil. Danes je poudarek na pridobivanju jezikovnih veščin in znanja o državi izvora. Pouk HSK pozitivno vpliva na učni uspeh v šoli: krepi samozavest in širi splošno znanje. Večjezičnost je vir poklicnega razvoja otrok in mladih.

Majhen, a lep! Kaj odlikuje slovensko sponzorstvo?

V kantonu Thurgau ima (stanje 2022) 362 ljudi slovensko državljanstvo. Zahvaljujoč sponzorstvu HSK se bodo vaši otroci učili slovenščino. Zaradi maloštevilnih otrok in mladostnikov, ki govorijo slovensko, učitelji HSK poučujejo v različnih kantonih in zato veliko potujejo. Navdušena sem nad tem, kako zavzeto in proaktivno se že vrsto let spopadajo s to zahtevno izobraževalno nalogo.

Priska Reichmuth

*Urad za osnovno šolo kantona Thurgau
Oddelek za podporo šolam*

prevedla Jasmina Lepoša

Amt für Volksschule
Schulunterstützung

Thurgau

Grosses Engagement für die Herkunftssprache

Priska Reichmuth, Amt für Volksschule Kanton Thurgau, Abteilung Schulunterstützung

Die Pflege der Mehrsprachigkeit ist eine wertvolle persönliche wie auch gesellschaftliche Ressource. Der Migrationsanteil in den schweizerischen Schulen ist hoch. Rund 26% der Schülerinnen und Schüler der Volksschule im Kanton Thurgau sprechen eine andere Erstsprache als Deutsch (Bildungsstatistik des Kantons Thurgau, 2023). Sie kommen aus 100 unterschiedlichen Staaten. Neben der Schul- und den Fremdsprachen (Deutsch, Französisch und Englisch) werden darum zahlreiche Migrationssprachen gesprochen. Die Migrationsgemeinschaften übernehmen eine wichtige Aufgabe für die Sprach- und Identitätsentwicklung der mehrsprachigen Kinder und Jugendlichen, indem sie HSK-Unterricht anbieten.

Ein zentraler Wert in der Schweizer Bildung ist die Chancengerechtigkeit und der diskriminierungsfreie Zugang zur Bildung. Die Schule respektiert das Recht der Kinder und Jugendlichen, die Sprache und Kultur ihrer Herkunftsländer zu pflegen (EDK-Empfehlungen 1991). Der Kanton Thurgau unterstützt seit 2004 den HSK-Unterricht. Das Amt fordert die lokalen Schulen regelmässig auf, die Eltern über den HSK-Unterricht zu informieren und auf die Relevanz der Mehrsprachigkeit hinzuweisen. Die HSK-Lehrpersonen unterrichten in den lokalen Schulräumen. Die HSK-Note wird ins Zeugnis eingetragen. Die Organisation und Durchführung der HSK-Kurse und insbesondere die Finanzierung des HSK-Unterrichts sowie die Anstellung der Lehrpersonen liegt in der Verantwortung der HSK-Trägerschaft. Aktuell bieten 14 Trägerschaften rund 100 Kurse an.

Wie hat alles angefangen?

Ursprünglich sollte der HSK-Unterricht in der Schweiz vor allem dazu dienen, bei einer allfälligen Rückkehr in die Herkunftsländer die (Wieder-)Eingliederung in die Schule zu erleichtern. Da tatsächlich nur ein sehr kleiner Teil der Schülerinnen und Schüler in ihre Herkunftsländer zurückkehrte, änderte sich das Ziel des Unterrichts. Heute stehen der Erwerb von Sprachkompetenzen und das Wissen über das Herkunftsland im Zentrum. Der HSK-Unterricht wirkt sich positiv auf den Lernerfolg in der Schule aus: er stärkt das Selbstvertrauen und erweitert das Allgemeinwissen. Die Mehrsprachigkeit ist für die Kinder und Jugendlichen eine Ressource für die berufliche Entwicklung.

Klein – aber fein! Was zeichnet die slowenische Trägerschaft aus?

Im Kanton Thurgau haben 362 Menschen (Stand 2022) die slowenische Staatsbürgerschaft. Ihre Kinder werden dank der HSK-Trägerschaft Slowenisch gefördert. Aufgrund der wenigen Kinder und Jugendlichen, die slowenisch sprechen, unterrichten die HSK-Lehrpersonen in unterschiedlichen Kantonen und sind darum viel unterwegs. Ich bin beeindruckt, wie sie diese anspruchsvolle, pädagogische Aufgabe seit vielen Jahren engagiert und initiativ anpacken.

13.11.2023 Priska Reichmuth

Lep pozdrav iz referata urada za osnovne šole Zürich

Osnovnošolski urad kantona Zürich čestita slovenskemu veleposlaništvu ob obletnici dopolnilnega pouka (HSK) in se zahvaljuje za veliko, dolgoletno zavezanost pri poučevanju maternega jezika in kulture (HSK) v slovenskem jeziku. Dopolnilni pouk slovenščine je od leta 2009 uradno priznan v kantonu Zürich.

Kantonalno priznane ure dopolnilnega pouka (HSK) so posebnega pomena za kanton Zürich. Približno 45 odstotkov osnovnošolcev govori materni jezik, ki ni nemški. Soočanje z različnimi življenjskimi okolji spodbuja integracijo in zato ni le velika korist za te učence in njihove družine, ampak je zelo dragoceno tudi za našo osnovnošolsko izobraževanje in našo družbo.

Izražamo svoje priznanje, spoštovanje in zahvalo za sodelovanje vsem, ki sodelujejo pri pouku slovenščine (HSK). Učenci, ki obiskujejo pouk HSK, pridobijo poleg nemščine, francoščine in angleščine poglobljeno znanje še enega jezika. S temi jezikovnimi veščinami lahko vzpostavite stike prek meja in celin ter vzdržujete medkulturno izmenjavo zasebno in poslovno. Upamo, da boste tudi vi prispevali k bolj mirnemu sobivanju v svetu.

Slovenskemu organizatorju dopolnilnega pouka slovenščine želimo še naprej veliko uspeha in uspeha pri promociji maternih jezikov v züriški osnovni šoli.

Lep pozdrav

Maja Holenstein

*HSK - odgovorna za Urad za osnovno šolo kantona Zürich
direktorat za izobraževanje kantona Zürich*

prevedla Jasmina Lepoša

Kanton Zürich
Bildungsdirektion

Jubiläum des HSK-Slowenisch-Unterrichts im Kanton Zürich

Volksschulamt
Besondere Förderung,
Interkulturelle Pädagogik

Kontakt: Volksschulamt, Besondere Förderung,
Interkulturelle Pädagogik, Walchstrasse 21, 8090 Zürich
Telefon 043 259 22 51, (ham)

1/1

Grusswort aus dem Volksschulamt

Das Volksschulamt des Kantons Zürich gratuliert zum Jubiläum der HSK-Kurse der Slowenischen Botschaft und bedankt sich für deren grossen und langjährigen Einsatz für Unterricht in „Heimatliche Sprache und Kultur“ (HSK) in slowenischer Sprache. Seit 2009 sind die HSK-Slowenisch-Kurse im Kanton Zürich kantonal anerkannt.

Der kantonal anerkannte HSK-Unterricht ist für den Kanton Zürich von besonderer Bedeutung. Rund 45 Prozent der Schülerinnen und Schüler der Volksschule sprechen eine andere Erstsprache als Deutsch. Die Auseinandersetzung mit unterschiedlichen Lebenswelten fördert die Integration und ist deshalb nicht nur für diese Schülerinnen und Schüler und ihre Familien ein grosser Gewinn, sondern auch für unsere Volksschule und unsere Gesellschaft sehr wertvoll.

Für das damit verbundene Engagement aller an den HSK-Slowenisch-Kursen Beteiligten sprechen wir unsere Anerkennung, Wertschätzung und unseren Dank aus. Die Schülerinnen und Schüler, welche den HSK-Unterricht besuchen, eignen sich in der Schule neben Deutsch, Französisch und Englisch vertiefte Kenntnisse in einer weiteren Sprache an. Mit diesen Sprachkenntnissen können sie über Grenzen und Kontinente hinweg Kontakte schaffen und privat und beruflich den transkulturellen Austausch pflegen. Sie werden, so hoffen wir, damit auch zu einem friedlicheren Zusammenleben auf der Welt beitragen.

Der Slowenischen Botschaft wünschen wir für ihr Engagement für Erstsprachenförderung in der Zürcher Volksschule weiterhin gutes Gelingen und viel Erfolg.

Freundliche Grüsse

Maja Holenstein
HSK-Verantwortliche des Kantons Zürich
Volksschulamt, Bildungsdirektion Kanton Zürich

Prvih petdeset let

*"Dober dan, prispeli smo, vendar se čez dva ali tri mesece spet vrnem domov,"
so sporočala mlada dekleta in fantje, ko so prispeli v Švico in Kneževino Lihtenštajn.*

Sprva so bili to osamljeni glasovi posameznih mladih, ki so v sredini 60. let prejšnjega stoletja prihajali v švicarske tovarne, bolnice in na gradbišča, išoč boljše življenje. Prišli so zaradi takrat imenovanega začasnega dela, kot zdomci, v času, ko se je njihova domovina Jugoslavija začela odpirati zahodnim, bogatejšim državam, ter mlade spodbujala, naj za nekaj let odidejo v tujino, si prislužijo denar za prihodnost, za gradnjo lastnega doma, nabiranje delovnih izkušenj in boljši začetek v odraslem življenju.

Mladi so polni upanja in želje po boljšem zaslužku ter novih življenjskih izkušnjah odšli na pustolovščino v takrat še neznane kraje Švice in Kneževine Lihtenštajn. Spopadali in privajali

so se na novo kulturno okolje ter se učili novega jezika. Ko se je proti koncu 60. let začelo nabirati vedno več Slovenk in Slovencev, so začutili tudi željo po organiziranem družabnem življenju. Sprva so se začela oblikovati društva znotraj jugoslovanskega združenja, kot na primer "Klub jugoslovanskih državljanov, podružnica Amriswil", kjer so se srečavali Slovenke in Slovenci iz osrednjega dela Švice.

Po sedemdesetih letih so vzniknila številna druga društva. Mnoga med njimi so sčasoma prenehala delovati, a nekatera vztrajajo že od leta 1971, kot na primer Slovensko planinsko društvo Triglav, pa tudi za njimi ustanovljena društva, kot so SD Planika Winthertur, SD Soča Schaffhausen, SD

Slovenski otroci vabijo 1989

Slovenija Rüti, Združenje ženevskih Slovencev, Kulturni most Švica-Slovenija Bern in Društvo Slovencev v Lihtenštajnu.

S številčnim naraščanjem Slovenk in Slovencev v Švici in Kneževini Lihtenštajn je konec 60. let začela svoje delovanje tudi slovenska katoliška misija, kjer je takrat večina slovenskih priseljencev našla svoj prostor. Vse številčnejše novonastajajoče mlade slovenske družine so sčasoma tudi vse bolj izražale željo po vzgoji otrok v slovenskem jeziku in kulturi. S tem se je porodila potreba po učiteljicah in učiteljih, ki bi mladino, rojeno v Švici, poučevali v domačem jeziku. Prve učne ure slovenščine v domačih kuhinjah so se postopoma razvijale v vedno bolj organiziran pouk slovenščine.

Že v začetku 70. let so se po različnih krajih Švice začeli oblikovati manjši, posamezni oddelki, eden prvih v Luzernu leta 1971, dve leti kasneje tudi v Zürichu, Thunu, Amriswilu, Schaffhausnu, Oltnu in drugje, povsod tam, kjer je bilo večje število slovensko govorečih družin. Pod okrilje jih je prevzela jugoslovanska šola, ki je priseljencem iz različnih jugoslovanskih republik nudila dopolnilni pouk maternega jezika. Financirala je učiteljice in učitelje, ki so začeli krožiti po Švici in Kneževini Lihtenštajn in tedensko poučevali materni jezik in kulturo. Mnoge takratne slovenske družine so se množično vključile v slovenski pouk. Večina je namreč načrtovala, da se bodo po nekaj letih bivanja v tujini vrnili "domov". Vendar pa življenje izbira svoje poti in marsikdo je ostal ter zdaj že v tretji ali četrti generaciji ohranja slovenski jezik, večinoma ob strani drugih jezikov, ki jih mlade družine govorijo doma.

Po letu 1991, ko se je Slovenija osamosvojila od Jugoslavije, je nadaljevala prakso poučevanja slovenskega jezika in kulture, tako za otroke, že od tretjega leta dalje, kot tudi odrasle, ki se želijo izpopolnjevati v svojem znanju slovenščine. Da bi popestrili letno dogajanje ob učenju

slovenskega jezika in kulture, že pol stoletja potekajo tudi letne prireditve za otroke. Na teh prireditvah učenci pokažejo, kaj so se naučili, medtem ko starši, sorodniki in prijatelji najdejo priložnost za ponovno srečanje, sklepanje novih prijateljstev in nova druženja v slovenskem okolju, ki ga skupaj ustvarjajo. Tradicionalno veselo miklavževanje in prireditev Slovenski otroci vabijo, ki vsako leto simbolično zaključuje šolsko leto, se izvajata že pet desetletij. V zadnjih letih sta se jima pridružili še dve osvežitvi, in sicer marčno spuščanje gregorčkov in septembrska obeležitev evropskega dneva jezikov.

V šolskem letu 2022/2023 se je ta praksa nadaljevala. Jesen in začetek šolskega leta je oplešalo druženje ob obeležitvi evropskega dneva jezikov, srečanje v kraju Kilchberg pri Zürichu pa je bilo obogateno z obiskom Gledališke skupine Zapik iz Ljubljane. Lutkarja Jelena Sitar in Igor Cvetko sta pripovedovala zgodbe ob slikah prek gledališke umetnostne oblike kamišibaj.

Praznični december je tudi v tem šolskem letu naznanilo veselo rajanje na tradicionalnem miklavževanju, ki je potekalo v koči Kilchberg pri Zürichu. Tam so otroci ob kamenu prislunili pisateljici Majdi Koren in njenim pravljničnim zgodbam o Mali počasti Mici, nakar so se razveselili obiska Miklavža.

Pomlad je naznanilo marčevsko gregorjevo in po stari slovenski navadi so otroci izdelali gregorčke v obliki majhnih improviziranih plovilc, ki so nato zaplula v bernski Aari. Ta tradicija se vse bolj oživlja, tako v Sloveniji, kot med slovenskimi skupnostmi po svetu. V Švici pa se že nekaj let odvija v sodelovanju z Veleposlaništvom Republike Slovenije v Bernu.

Gregorjevo v Bernu na reki Aare

Poletno vzdušje pa je napovedala prireditev Slovenski otroci vabijo, ki je letos bila še posebej slovesna, saj je šlo za jubilejno petdeseto prireditev. Ta je bila organizirana v sodelovanju aktiva učiteljev, SPD Triglav iz Züricha, Kulturnega mosta Švica-Slovenija iz Berna in Združenja staršev otrok dopolnilnega pouka slovenščine "Martin Krpan". Poleg kulturnega programa za otroke in kviza je bila prireditev tudi priložnost za učenje slovenskih tradicijskih plesov pod strokovnim vodstvom etnologa in koreografa Tomaža Simetingarja ter Nine Mažgon Müller, ob spremljavi godčevskega tria Klemna Bogunovića. S tem se je tudi šolsko leto

1. olimpijske igre, Slovenski otroci vabijo 2022 v Zürichu

2022/23 zaključilo in priključilo lepim spominom na desetletja poteka pouka slovenščine v Švici in Kneževini Lihtenštajn, ki jih poživijo vesela druženja na prireditvah.

Pred vrati že čakajo pomembne okrogle obletnice naslednjega leta. Slovenski dopolnilni pouk bo praznoval svojo okroglo petdesetletnico, hkrati pa bo Združenje Martin Krpan obeležilo 20 let delovanja. Ustanovljeno je bilo 27. marca 2004 v Obergösgen-u, z namenom, da postane "Združenje brez političnih usmeritev, versko nepristransko, ki si ne prizadeva za gospodarsko korist, temveč se zavzema za ideale." Starši otrok dopolnilnega pouka skupaj z učiteljicami in učitelji slovenskega jezika smo združili moči pri organizaciji prireditev, ki potekajo v plodnem sodelovanju od takrat pa do danes.

Te prireditve so že ustvarile številne prijetne urice, združenja, veselje, klepetanje in povezovanje širše slovenske skupnosti v Švici in Kneževini Lihtenštajn. In tako bo tudi v tem šolskem letu, zato prisrčno vabilo vsem: dragi otroci, starši, prijateljice in prijatelji, tete in strici, babice, dedki, le pridite - zabavno bo!

Avtorica prispevka Maša Marty

Na klepetu - dopolnilni pouk slovenščine v Švici

"Ko si v tujini, slovenščina dobi nov pomen"

Anja Dobrovč, Jasmina Lepoša, Lea Weyermann Lozar, Iztok Grmek

Bilo je oblačno in turobno pozno jesensko popoldne, ko smo se srečali sredi Berna, glavnega mesta švicarske konfederacije, na koledarju je bil ravno miklavž in bila je sredo. Ob sredah veliko otrok, a tudi odraslih obiskuje

dopolnilni pouk slovenskega jezika, ki v Švici za ohranjanje slovenstva, kulture in jezika deluje že pol stoletja, saj je v Švici sredo popoldne že desetletja dan za prostočasne aktivnosti, torej nikdar ni nobenih šolskih obveznosti. Prijetna pisarna slovenskega veleposlanika

Iztoka Grmeka je nudila odlično zavetje pred zelo hladnim in deževnim decembrom, čaj je ogrel in sprostil jezik, na ostalih treh stolih lesene okrogle kavarniške mizice pa so ob veleposlaniku sedele še tri dame; učiteljici slovenskega jezika v Švici Jasmina Lepoša in Anja Dobrovc ter predsednica švicarskega Združenja staršev slovenskih otrok "Martin Krpan" Lea Weyermann Lozar. Slovenija ima v Švici tri učitelje slovenskega jezika, ob Jasmini in Anji je tu še Rajko Tekalec. Učitelji so razdeljeni po regijah, za vzhodno in centralno Švico, kamor sodijo, med drugim kantoni in mesta Zug, Luzern, Schwyz, Graubünden, St. Gallen, Glarus ter kneževina Lihtenštajn in dežela Predarlško v Avstriji je zadolžen Rajko, osrednji del z najbolj številčno slovensko skupnostjo med Zürichom in Bodenskim jezerom obvladuje Jasmina Lepoša, medtem ko je Anja Dobrovc prevzela bolj zahodne kantone, od Basla in Aargaua vse do Berna, saj v nemško govorečem delu Švice živi največji del Slovencev in njihovih potomcev, nekoliko večja skupnost se zdaj oblikuje še okrog Ženeve, mnogo manj Slovencev pa živi v južnem italijanskem kantonu Ticino. V tem zborniku ste na nekaterih drugih mestih verjetno že opazili, da praznuje dopolnilni pouk slovenščine v Švici že 50 let obstoja. Tradicija nas seveda navdušuje, a tudi obvezuje.

Jasmina Lepoša, imate najdaljši staž med sedanjimi učitelji, tu ste že od leta 2005, torej boste kmalu praznovali okroglih dvajset let tega dela? Menda ste prišli pogojno, samo za eno leto ...

JL: "Šturirala sem slovenščino in sociologijo v Mariboru, nato sem odšla v Ameriko, zanimala me je še antropologija, spoznavanje sveta, a ministrstvo me je poklicalo nazaj, saj so imeli službo zame. Bila sem njihova štipendistka in vrnila sem se. V solzah sem to sprejela, ostala na osnovni šoli v Radencih tri mesece, a želela sem po svetu. Študirala sem slovenščino, ampak z njo res ne morem po svetu, sem si mislila.

In ravno to se je potem zgodilo. Leta 2004 sem se prijavila na razpis za mesto učiteljice slovenščine v Bruslju, odšla sem na razgovor za mesto v Bruslju na Evropski šoli, a so ugotovili, da sem za to mesto še premlada in s premalo izkušnjami. Očitno so me ohranili v registru in me zelo kmalu poklicali, da imajo mesto zame v Švici."

Kaj ste pa vedeli o Švici, recimo?

JL: "Hmm, da ima gore, veliko denarja, zlato, ure, sir in čokolado. Vprašala sem, kam pa naj bi šla, da ne bom končala pod Matterhornom? Nasploh nisem želela v nemško govorečo državo, nemščina ni bil moj priljubljeni jezik. Rekli so mi, da je prosto mesto v Bernu, v glavnem mestu. No ja, sprejela sem, za eno leto. Vmes sem se preselila v Zürich in zdaj jih bo kmalu dvajset."

In Anja Dobrovc, kakšna je bila vaša pot do Švice, tudi mimo strahu okrog Matterhorna?

AD: "Moja zgodba je povsem drugačna, ljubezenska. Zaljubila sem se v Švicarja, no ja, po materi Slovenca in polovico Švicarja, ki sem ga spoznala v Sloveniji. Po nekaj časa zveze na daljavo sem se odločila, da se preselim v Švico in med drugim sem prišla tudi sem, na veleposlaništvo. Malo sem se zanimala za službe, ki bi bile primerne zame in povedali so mi, da obstaja v Švici dopolnilni pouk slovenščine in naj spremljam razpise. In ravno v času moje selitve, to je bilo leta 2008, so potrebovali novega učitelja, prijavila sem se, odšla na razgovor na ministrstvo in so me izbrali. Švico sem sicer zaradi ljubezni poznala že prej."

Kaj pa ste vedeli o Švici, preden ste spoznali partnerja?

AD: (smeh) "Podobno kot Jasmina. Poznala sem zastavo, smučanje sem spremljala, vedno sem imela Švico za smučarsko deželo."

Slovensko izseljenstvo v Švico lahko razdelimo na dva občutna vala, prvega v šestdesetih in

sedemdestih letih prejšnjega stoletja, kjer zdaj govorimo predvsem o drugi in tretji generaciji ter na veliko skupino mladih in izobraženih Slovencev, ki je prišla v Švico po finančni krizi leta 2009, ko se je Sloveniji tudi postopno povsem odprl švicarski trg delovne sile, podobno kot že prej ljudem iz starih članic Evropske unije. Ti slednji so s seboj pripeljali majhne otroke oziroma so se jim otroci rodili tukaj. Kako uspevata usklajevati tako različni skupini z zelo raznolikim znanjem slovenščine?

JL: "Ko sem leta 2005 odhajala v Švico, so me vsi spraševali, po kaj naj grem, saj imam v Sloveniji vse ... Moji razlogi so bili drugačni. Na začetku mojega dela je šlo skoraj izključno za potomce priseljencev iz omenjenega prvega vala, tudi že odrasle ljudi, ki jih starši, velikokrat tudi iz mešanih zakonov, v mladosti niso naučili slovensko. Mnogi so bili nanje zato tudi kar jezni..." (smeh)

AD: "Moja izkušnja je, ko sem prišla v te svoje nove oddelke leta 2008, ti učenci večinoma

niso znali slovensko. To je bil velik izziv, saj sem pričakovala, da prihajam učiti slovenščino Slovence, naše izseljence. Nisem niti pomislila, da bo njihova raven znanja in poznavanja jezika povsem drugačna, kot je v Sloveniji. To je bila deloma druga, deloma pa že tretja generacija izseljencev, ki ni govorila slovensko. Začenjala sem mnogokrat tako, da sem jih učila slovenščino kot nek nov tuj jezik. Zdaj pa prihajajo mladi ljudje, ki doma s svojimi otroki tudi tukaj govorijo slovensko, tako da novi učenci, predvsem mladi in otroci, zdaj ob prihodu v šolo praviloma dobro govorijo slovensko. Delno pa imam tudi takšne, ki jih je omenila Jasmina, zdaj že odrasle, ki jih starši niso naučili slovensko in bi se radi naučili slovenščine."

Očitno je torej, da ob omejenem številu tedenskih ur in števila učiteljev v Švici nimate tako enostavnega dela, saj imate v skupinah verjetno skupaj ljudi, ki se pogovarjajo v slovenščini skoraj enako, kot mi tule, na drugi strani pa učence, ki morda nekaj razumejo,

Anja Dobrovč in učenci DPS

povedo kakšno besedo, sicer pa ne znajo nič. Kako to usklajujeta?

JL: "Mi delamo ves čas v heterogenih skupinah, temu se ni moč izogniti. Ko sem prišla v Švico, smo imeli celo v istih skupinah otroke od štirih let dalje in odrasle. Pogosto sem imela občutek, da sem čarodej. Postopoma smo razdelili skupine med otroške in odrasle, tudi v podskupine v okviru skupin, razvrščamo pa jih, kolikor je to le mogoče, še po znanju. V Zürichu je to lažje, saj gre za veliko mesto z veliko skupnostjo Slovencev, kjer smo zdaj prišli že tako daleč, da si lahko privoščimo celo posamezne skupine glede na znanje slovenščine v okviru starostnih skupin. Med otroki imam zdaj dve skupini, ob sredah otroke, ki so odlični govorniki in ob četrtkih takšne, ki so slabši ali ne znajo slovenščine, saj prihajajo iz družin potomcev Slovencev ali je le eden izmed staršev potomec slovenskih izseljencev. V manjših krajih si tega seveda ne moremo privoščiti."

Občutek imam, da je v zadnjem času več otrok pri pouku slovenščine in manj odraslih. Ali ni tako?

AD: "To je odvisno od okolja. V Bernu imam v šoli zelo veliko otrok, imam sicer tudi skupino odraslih, v Baslu je podobno, tudi odrasla skupina, so pa kraji in oddelki, kjer imam le otroke. To se spreminja, je zelo dinamično, enkrat je več otrok, drugič več odraslih. Morda je trenutno res nekoliko večje število otrok."

Kaj Slovence oziroma njihove potomce, iz vajinih izkušenj, motivira za učenje slovenščine v Švici?

JL: "Morda okrog tega zanimiva anekdota. Občasno se učitelji slovenskega jezika iz vse Evrope dobivamo na srečanjih, sestankih in seminarjih v Sloveniji, kjer je pri izmenjavi izkušenj zelo jasno vidna razlika v teh motivacijah. Slovenci in njihovi potomci iz zahodne Evrope si predvsem želijo ohraniti jezik, utrjevati narodno zavest, manj jih to zanima zaradi morebitnega načrtovanega

povratka v Slovenijo. Učitelji z Balkana v mnogo večji meri izpostavljajo te motive, kjer bi se Slovenci oziroma njihovi potomci radi naučili slovenskega jezika zaradi morebitne selitve v Slovenijo ali pridobitve slovenskega državljanstva, kar pri učencih z zahoda Evrope skoraj nikdar ni motiv. V Švici gre skoraj izključno za zavest o pripadnosti."

AD: "Zdaj pri tem vprašanju razmišljam o svojih odraslih učencih in učencih, ki so vsaj v študentskih letih. Najbolj pogost argument pri njih je, da se učijo slovenščine zaradi tega, ker so njihovi starši v Sloveniji zgradili hišo ali imajo vikend. Tja odhajajo na dopust in svojo slovenščino želijo dvigniti na boljšo komunikacijsko raven. Želijo si, da bi lahko bili na nek način tudi integrirani v slovensko okolje. Pri mlajših učencih, torej otrocih, pa gre skoraj vedno za zunanjo motivacijo, torej jih k šoli slovenskega jezika nagovorijo starši."

Čas je, da vključim v pogovor veleposlanika v Švici in Lihtenštajnu Iztoka Grmeka, ki Slovenijo v Bernu zastopa od leta 2021, pred tem pa je bil že enkrat med letoma 2002 in 2006 službeno v Helvetski konfederaciji, namreč v Ženevi je bil namestnik stalnega predstavnika Slovenije pri Združenih narodih. Med svojimi pogovori v Švici, z ljudmi različnih narodnosti, mi mnogi namignejo, da je veliko razkošje imeti takšne »slovenske šole« v tujini, saj si tega ne privoščijo celo nekateri mnogo večji in bogatejši narodi in države, kot je Slovenija. Se tega privilegija dovolj zavedamo?

IG: "Res smo majhna država z vsega 2,1 milijona prebivalcev, a to ni merilo uspešnosti. V zadnjem času opažamo, da gre v Evropi na nek način vse bolj za kroženje, kot pa za odliv možganov, kar je vzpodbudno in kar je verjetno tudi deloma povezano z zanimanjem za slovenščino med našimi rojaki, potomci in tudi tujci. Do prekinitve sodelovanja s Švico v okviru evropskega izobraževalno znanstvenega projekta

"Horizon" pred kratkim zaradi institucionalnega nesoglasja v odnosih med Švico in Evropsko unijo je bilo več kot 220 švicarsko - slovenskih projektov, kar pomeni, da so tudi švicarski znanstveniki že odkrili Slovenijo na tem področju. Švicarji so počasi sprejeli dejstvo, da je Slovenija Švici po razdalji dejansko najbližja nesoseda. Ko se vozim s Swissovimi letalom v Ljubljano, vedno opazim na letih vsaj tretjino Švicarjev, kar me na nek način zelo veseli, saj Švicarji vse bolj odkrivajo in spoznavajo Slovenijo, naj gre za poslovne ali zasebne obiske. Naj tu poudarim, slovenska država močno podpira dopolnilni pouk slovenščine v tujini, zelo promoviram tudi poletno šolo slovenskega jezika med švicarskimi Slovenci, saj ostaja otrokom in mladostnikom to počitniško druženje v Sloveniji ponavadi nadvse poseben spomin na njihovo slovenstvo in odrasčanje."

Slovenci se še posebej zgodovinsko radi poistovetimo skozi svoj jezik in kulturo. Pravimo, da sta nas kultura in jezik pravzaprav ohranila. Je to še en razlog za tako močno skrb za jezik?

IG: "Ja, se strinjam. Nazaj h koreninam. Celotni Slovenci, ki so v Švico prišli v šestdesetih letih, torej pred več kot pol stoletja, večinoma ohranjajo neko povezavo s Slovenijo. Ob slovenski šoli in Združenju "Martin Krpan" imamo v Švici še nekaj delujočih slovenskih društev izseljencev iz tistega časa. Ko se družim in pogovarjam z njimi, tam je veliko starejših ljudi, opažam to močno ohranjanje slovenstva skozi jezik, pesem in kulturo, pa tudi mnogi med njimi so zelo razdvojeni med preživljanjem najlepšega dela življenja v pokoju v Sloveniji in domom njihovim potomcem in vnukov, ki pa jih imajo večinoma tukaj. Mnogi torej, če jim to dopušča zdravje ali kaj drugega, živijo med dvema kulturama in okoljema, svojim slovenskim in švicarskim njihovim potomcem. Tudi to govori o trajni navezanosti Slovencev na svoje okolje."

In kaj iz vaših izkušenj in po vašem mnenju motivira drugo, tretjo, četrto generacijo Slovencev v Švici za znanje slovenskega jezika, razen gospodarskega vidika, ki ste ga že omenili?

IG: "Mislim, da je to pomembno za samozavest, da nekdo v sicer kulturno njegovem, a dejansko nekem drugem, na nek način tudi tujem okolju lahko komunicira v jeziku tistega okolja. To odpira nova obzorja, s tem nove življenjske priložnosti in tega se mnogi dobro zavedajo. Tudi, ko nekdo ne govori popolnoma pravilno slovensko, mu bo to zaradi truda in želje po komuniciranju v slovenščini v Sloveniji vedno blagohotno odpuščeno."

Nikdar in nikjer pa ni vse tako dobro, da bi ne bilo lahko še bolje. Svet se vrti okrog denarja, torej ste po treh letih službovanja v Švici morda opazili, kaj bi lahko v sodelovanju s terenom oziroma učitelji slovenskega jezika in Združenjem "Martin Krpan" in nenazadnje tudi slovenskimi društvi še izboljšali?

IG: "Mislim, da je najbolj pomembna spontanost. Ničesar ne bomo dosegli z uredbami ali kakšnimi predpisi. Ko opazimo, da je tu neka kritična masa ljudi, ki jih je Švica pridobila zaradi svojega atraktivnega kariernega okolja, in se ta skupina zanima za to, da bi njihovi otroci želeli tudi ohranjati vezi s Slovenijo, se morda celo vrniti v obratni smeri njihovih staršev, smo seveda zelo zadovoljni. Morda bi veljalo še nekaj več pozornosti nameniti kratkoročnemu spremljanju migracijskih tokov Slovencev v Švici, ki se hitro spreminja in se še hitreje odzivati na potrebe v raznih okoljih. Trenutno zaznavamo povečano skupnost Slovencev v okolici Ženeve, torej bi morali morda še bolj močno in hitreje promovirati in podpirati okolja ter se prilagajati krajem, kjer se potrebe po slovenskem jeziku povečujejo. Ne le med Slovenci, tudi med njihovimi partnerji ali Švicarji, ki bi se želeli naučiti slovensko, a za to možnost sploh ne vedo ali jim v njihovem okolju ne nudimo dovolj te podpore. Zunanje

ministrstvo in ministrstvo za šolstvo na tem področju širjenja in spreminjanja te mreže dobro sodelujeta. Res je tudi, da je svet čedalje manjši in čedalje bližji, danes lahko tudi vse slovenske medije in vse ostalo spremljate le s pomočjo interneta od kjerkoli, kar se je v zadnjih desetletjih zelo spremenilo."

Leo Weyermann Lozar izdaja že njen prvi priimek, v Švici je zaradi ljubezni in družine, ima moža Švicarja in dve majhni hčerki. Edina ob tem omizju poslanstvo predsednice Združenja staršev slovenskih otrok "Martin Krpan" opravlja prostovoljno, torej je njen motiv verjetno drugačen oziroma sodi med prejemnike šolske ponudbe slovenskega jezika v Švici. Zakaj sodelujete v tem združenju, le zaradi svojih otrok?

LWL: "Vrniti se moram v nekoliko bolj oddaljen čas, ko sem odhajala v tujino, v svet. Bila sem smučarka, pri enaindvajsetih letih sem odšla

sama živet v Ameriko, moja angleščina in nemščina sta bili slabi in polomljeni. Rekla sem si, oh ta slovenščina, majhna, pozabi, tega pa res ne potrebujem več, pomembno je, da se dobro naučim predvsem angleško. V Ameriki sem se naselila ob jezeru Tahoe, kjer sem štiri leta študirala in kmalu spoznala, da je tam zelo velika slovenska skupnost, tudi nekdanih smučarjev. Sprva so me na univerzi vprašali, če bi imela za cimro še eno Slovenko, da mi bo lažje, a sem rekla ne, saj se želim naučiti angleško, nočem govoriti slovensko. Res me pred dvajsetimi leti ni zanimalo, da bi ohranjala slovenščino. V tej slovenski skupnosti "Lake Tahoe" smo potem vse bolj začeli ohranjati slovenske običaje, od peke potice do raznih srečanj. Nekateri so bili starejši od mene, imeli so že svoje otroke in opazovala sem jih, kako zelo se trudijo, da bi njihovi otroci ohranili slovenski jezik. Navdušilo me je, koliko energije vlagajo v to, da slovenščina tam ostane in

Jasmina Lepoša in učenci DPS na nastopu ob dnevu čebel

preživi, saj od tam še mnogo težje in redkeje odhajajo v Slovenijo, kot mi iz Švice. In prav Združenje "Martin Krpan" me je prilejalo tudi do dopolnilnega pouka slovenščine.

V kakšnem smislu?

LWL: "Zdaj imam svoja otroka, dve majhni hčerki, skozi družabno kulturne dogodke, ki jih organizira Združenje "Martin Krpan" sem sploh spoznala nekoliko bolje organiziran del slovenske skupnosti v Švici. Gre predvsem za dogodke kot so Gregorjevo, športne igre otroške Olimpijade, ki smo jo začeli lani, tu so še Slovenski otroci vabijo ter Dan jezikov, kar organiziramo skupaj z dopolnilnim poukom slovenščine ter zelo popularno Miklavževanje. Ko sem izvedela za slovenski pouk za otroke, sem se zelo razveselila, da zdaj še kje drugje, kot le z menoj, moji hčerki lahko spoznavata in uporabljata ta čudovit jezik. No vidite, kako se stvari s časom obrnejo povsem na glavo."

Ker sem že prej vprašal obe učiteljici, kaj ste, preden ste spoznali svojega partnerja

in kasneje moža, sploh vedeli o Švici.

Predvidevam, da ste dobro poznali prav gorate predele in Matterhorn ...

LWL: "Poznala sem predvsem smučišča. Hodila sem na tekme, poleti smo ogromno trenirali točno pod Matterhornom v Zermattu in Saas Feeju, vedela sem, da je Švica torej gorata in zelo draga. Vedela sem še, da je tu ogromno pravil, ki se jih vsi držijo in pričakujejo tudi od priseljencev, da bomo ravnali enako. Mi smo navajeni na bolj sproščeno in ohlapno dojemanje pravil, na nek način na bolj človeški pristop. Ko sem se preselila v Švico, je bil zame to kar velik šok, saj sem prišla iz prav tako zelo sproščenega okolja jezera Tahoe v ta popolnoma polikani Bern. To sta dva različna svetova."

Lea Weyermann Lozar doživlja torej ravno to, o čemer smo se prej pogovarjali z učiteljicama slovenskega jezika. Kaj njeni hčerki motivira za sodelovanje v Združenju "Martin Krpan" in obiskovanje slovenske šole?

LWL: "Do pred nekaj let, ko sta bili predšolska otroka, sta slovenščino slišali le v pogovoru z menoj in v kratkih pogovorih po video zvezi s starimi starši iz Slovenije ter ob obiskih Slovenije. Zdaj, ko sta večji, vidim in opažam njun motiv vse bolj v tem, da lahko na obiskih Slovenije komunicirata tam z vsemi brez mamine pomoči. To jima veliko pomeni. A to je le pol motivacije, druga polovica je druženje z vrstniki v »slovenski šoli«, saj so čudovita skupinica, kjer se podpirajo in motivirajo."

Šola je šola, zabava je pa zabava. In Združenje "Martin Krpan" skrbi predvsem za družabne dogodke, kjer je motivacija otrok verjetno še večja, nekako pa je povezana tudi skozi pouk slovenščine. Če poenostavim, predsednica Združenja "Martin Krpan" ima s temi dogodki na skrbi bolj prijetne dogodke za slovenske otroke, kot je šola?

LWL: "Ja seveda. Ti dogodki predvsem ohranjajo slovensko tradicijo, vzemimo na primer Gregorjevo. Mi na takšne dogodke nismo hodili.

Smo vedeli za ime, poznali, to je pa tudi vse. Gre za to, da bolj temeljito spoznamo te tradicije, da se družimo, ob tem spoznavamo nove ljudi, ki se na takšne dogodke pripeljejo od vsepovsod v Švici, saj Gregorjevo organiziramo skupaj z veleposlaništvom kar v Bernu. K sreči naše združenje omogoča, da te tradicije živijo naprej. In posredno ne gre samo za povezovanje otrok, pač pa tudi njihovih staršev."

Čaj in kavo smo, ohlajena ob klepetu, že davno popili, zato ob koncu zanimivega in raznolikega omizja vsem skupaj še eno vprašanje, kjer prosim za odgovor v enem stavku. Malo za šalo, a malo zares! Kje vidite pouk slovenskega jezika, Združenje "Martin Krpan" in slovensko švicarske odnose čez naslednjih 50 let?

JL: "Če si v tujini, se neka zavednost do Slovenije in slovenskega jezika pri mnogih razvije sama od sebe in zaradi tega bomo, če bo tu kaj Slovencev, vse to imeli tudi čez 50 let."

LWL: "Dokler bomo Slovenci, bo tudi slovenski jezik, dopolnilni pouk slovenščine in "Martin

Krpan". Tudi če se ohrani le en velik dogodek vsako leto, recimo Miklavževanje, bo tudi dobro. Verjamem, da bo vse tukaj tudi še čez 50 let, ko bodo za vse skupaj skrbele neke nove generacije."

AD: "Mislim, da bosta tudi čez 50 let slovenščina in Slovenija prisotni v Švici. Zaradi tega, ker je Švica zelo odprta do tujcev in tujega. Slovenci smo sicer zelo radi doma, radi pa tudi hodimo po svetu, raziskujemo, spoznavamo in potujemo, smo tudi dobro izobraženi, torej bodo tudi čez 50 let Slovenci še vedno radi prihajali živeti v Švico."

IG: "Predlagam, da se čez 30 ali 40 let dobimo tu in preverimo, če se zgoraj omenjene projekcije res uresničujejo. (smeh) Resno pa, pridružujem se mnenjem, da bosta Slovenija in Švica zaradi medsebojne bližine in siceršnje gospodarske povezanosti čez 50 let še bolj povezani in zaradi tega bo tudi Švica ostala zelo zanimivo okolje za slovenske izseljence."

*Pogovor je vodil Miran Ališič
Fotografije: Miran Ališič*

Tri generacije družine Svetel

"Slovenci smo, če govorimo slovensko!"

Jože in Rozalija Svetel

Šlo je za povsem običajno slovensko sobotno poroko. Veliko ljudi različnih generacij se je septembra 2023 zbralo skupaj, od upokojencev do najmlajših, ki so komajda začeli hoditi v šolo. Družba je bila praznično oblečena in vesela, tudi vreme je sodelovalo, saj je bilo še bolj poletno, kot jesensko. Bili smo v Vojniku pri Celju, gostila pa nas je družina Svetel. Nič posebnega, boste rekli.

No ja, Svetelovi so razkropljeni po vsem svetu, najraje pa imajo svoj Vojnik in celjsko okolico. So torej pravi Savinjščani. Kljub temu, da sta se Jožef in Rozalija pred več kot pol stoletja, takrat še zelo mlada, odselila v Švico. "V Švici sem imel sestro, preprosto za njo sem šel," se leta 1972 spominja

Jože. "Sprva sem bil sezonski delavec, torej brez vseh pravic in brez dovoljenja, da bi v Švico s seboj pripeljal svojo družino. To je bil čas, po sicer tesno izgubljenem referendumu, ki je nastal okrog Jamesa Schwarzenbacha, ki je zahteval omejitev prebivalstva Švice na največ 10 odstotkov tujcev.

Referendum resda ni uspel, saj je bilo 54 odstotkov takrat le moških volivcev proti, klima v državi pa je bila zelo napeta, pripoveduje Jože v svoji kuhinji lepe in moderne hiše v Vojniku, kamor sta se z ženo Rozalijo iz Švice vrnila pred dobrimi desetimi leti. "Skoraj štirideset let Švice je bilo več kot dovolj," se v pogovor vključi Rozalija, ki je svojemu možu v Švico sledila leto kasneje, torej leta 1973. "Imela sem več sreče, takoj sem dobila dovoljenje za bivanje z oznako B, saj sem znala govoriti nemško in tudi služba v bolnišnici je bila hitro na voljo." Svetela priznava, da je bil začetek v okolju, ki je bilo takrat nenaklonjeno priseljevanju, naporen in težak. Jože je delal na gradbišču, Rozalija je čistila in pomagala pri vsem mogočem v bolnici. Kmalu, leta 1975, se jima je rodil sin Sebastian, šest let kasneje še hči Klavdija, ki danes sicer nosi bolj mednarodno različico imena Claudia. Vse se je torej vrtelo okrog dela, varčevanja in vzgoje otrok. Rozalija in Jože Svetel sta se naselila v Unterentfeldnu, ki je predmestje Aaraua v kantonu Aargau ob prometni osi med Zürichom in Bernom, a vendarle mnogo bližje Zürichu. V okolici je bilo že v sedemdesetih letih nekaj slovenskih družin, torej tudi posledično dovolj otrok za slovensko šolo. Sprva je bila šola v Aarauu in del jugoslovanskega šolskega programa, kjer ni šlo le za učenje jezika, pač pa je bila to prava več ur trajajoča sobotna šola, kjer so otroke vzgajali v duhu socialistične skupnosti, torej so se učili še zgodovino, geografijo in jugoslovanske družbene odnose. Sprva so bili učitelji izbrani kar iz lokalne skupnosti, v samostojni Sloveniji pa je poklicne učitelje v Švico začelo pošiljati ministrstvo za šolstvo. "Spominjam se, tam okrog leta 1981 je učiteljica postala Jožica Konda, ki je bila sicer medicinka, a tudi izobražena učiteljica, otroci pa so zaradi družbe vedno radi hodili v šolo," pojasnjuje Jože, ki je kmalu po prihodu v Švico zamenjal službo. Z gradbišča je odšel za stanovanjskega upravnika pokojninskega sklada velike trgovske zadruge Migros in do upokojitve skrbel za njihova stanovanja. Dokler je bila še Jugoslavija, je bilo za šolo dobro poskrbljeno, saj je bila v okolici Aaraua velika jugoslovanska skupnost, podprta s

pomočjo veleposlaništva v Bernu in generalnega konzulata v Zürichu. Ob osamosvojitvi je bilo vsega čez noč konec, znajti so se morali po svoje. "Največja težava je bil prostor, saj nekdanje države ni bilo več, nova je šele nastajala. Imel sem srečo, da sem dobro poznal župana in šolskega upravnika v Oberentfeldnu in zelo hitro smo se dogovorili za to, da so nam odstopili šolske prostore. To je bilo najbolj pomembno, da smo sploh lahko nadaljevali s slovenskim poukom," razmišlja zdaj o teh prelomnih časih leta 1991 Jože Svetel. Prizna tudi, da mu je zdaj v Vojniku všeč, da se je navadil na upokojsko življenje v Sloveniji, a pravi razlog za povratek domov je bila žena Rozalija. "Nisem želela ostati v Švici, ves čas me je gnalo domov. Ko sta otroka odrasla, sva imela že dokončano hišo. Kljub temu, da je bila hčerka Claudia noseča s prvim otrokom, torej najinim prvim vnukom, sem se po štiridesetih letih Švice brez premišljanja odločila za povratek domov." Spet vskoči Jože: "Meni je bilo morda v Aarauu lažje, imel sem zanimivo in razgibano službo, veliko ljudi sem poznal, ukvarjal sem se z nogometom, bil dejaven v klubu, tudi v slovenskem društvu Triglav, skrbel sem za slovensko šolo, skratka imel sem širok krog socialnih stikov, Rozalija pa je ob službi skrbela za otroke in tri vogale družine. Posledično je imela manj stika z zunanjim svetom. Otroka sta enkrat odrasla in odšla vsak po svoje ..." Rozalija in Jože še vedno trikrat do štirikrat letno obiščeta svojo družino v Švici, kjer še zmeraj, pol stoletja kasneje, k dopolnilnemu pouku slovenščine hodi že tretja generacija Svetelov. A najprej ostanimo še malo pri drugi generaciji, torej pri Sebastianu in Claudiji. Sebastian je našel ženo v slovenski skupnosti v Švici, resda ni hodila v slovensko šolo, prihaja iz Prekmurja, lepo govori slovensko in peče odlični jabolčni zavitek, kot smo se lahko prepričali na obisku v Unterentfeldnu. Eloy in Matteo sta dvojčka, stara osem let in oba hodita k dopolnilnemu pouku slovenščine. Sebastian se spominja predvsem tega prvega dela, ko je bila šola še jugoslovanska: "Opravil sem vso osemletko," pri tem pa pokaže spričevalo oziroma izkaz, skoraj povsem enakega,

kot smo ga imeli šolarji v Jugoslaviji in kasneje v Sloveniji. Večinoma so v njem petice, "saj je bilo staršema zelo pomembno, da znava s sestro dobro slovensko." Iz bližnje sosesčine, kjer živi z družino, mož je Švicar, je prišla na obisk Claudia, z njo je prišel mlajši sin Leano, prav tako star osem let. Leano ima starejšega brata Nanda, ki je star deset let. Tudi onadva hodita k dopolnilnemu pouku slovenščine. Claudia takoj dopolni starejšega brata, "nikdar se ne bi naučila pisati slovensko, če ne bi hodila v slovensko šolo." Oba, kljub temu, da sta rojena v Švici, zelo dobro govorita slovensko. "Slovenska šola nas je naučila govoriti in pisati knjižno slovensko, saj smo doma vedno govorili v dialektu. Pri moji ženi, kjer so Prekmurci, še toliko bolj izrazito," pojasnjuje še en vidik pomena slovenske šole, dopolnilnega pouka Sebastian. Ob tem se je Claudia iskreno nasmehnila, saj šola ni bila vedno njeno najbolj prijetno sobotno opravilo, s čemer se je strinjal tudi Sebastian. "Ko sem hodil v šolo, to je bilo v osemdesetih letih in vse nekje do začetka slovenske samostojne države, je šola trajala v soboto popoldne kar dolgo, od 14. do 17. ure. In ne smete pozabiti, takrat je bil v Švici v soboto še običajen šolski dan s poukom. Dopoldne švicarska, popoldne pa slovenska šola." Claudia dopolni svojega starejšega brata, zakaj je včasih težje šla v slovensko šolo: "Mnogi drugi, tudi moj starejši

brat, so igrali nogomet, prijatelji so šli naokrog, v kino, na zabavo, v naravo, na kopališče, jaz pa sem romala ob sobotah popoldne v slovensko šolo. Takrat me je to velikokrat motilo, danes pa sem staršema hvaležna, da sta vztrajala pri tem." Oba sta izbrala za svoja otroka mednarodna imena, ob vprašanju, kako to, pa sta se zelo hitro uskladila. Sebastian je prepričan, da bi bila otroka prikrajšana in imela lahko kakšno težavo, če bi v mednarodnem okolju za njiju izbral imena s šumniki š,č ali ž, saj se spominja svojega odrasčanja in neprijetnosti, ki so jih imeli v Švici vsi, ki so se pisali na -ič/ić. Tudi Claudia je podobnega mnenja, tudi pri njej sta se z možem za imeni Nando in Leano odločila predvsem iz praktičnega vidika. Imena pa niso razlog, da bi lahko otroci pozabili na slovenščino in slovenstvo. Vsi štirje hodijo k dopolnilnemu pouku slovenščine, zanimivo pa je, da so s slovenščino bolj dosledni doma pri Claudiji, kot pa pri Sebastianu. Kljub temu, da sta oba Slovenca, Sebastian prizna, da doma govorijo mešano, kakor kdaj. Claudia vskoči in odločno pripomni, "pri nas z otrokoma ves čas govorim slovensko. Mož ne zna govoriti slovensko, a skoraj vse razume. Tako imamo idealno kombinacijo, mož govori z otrokoma nemško oziroma schwyzerdütsch, jaz pa izključno slovensko." Sebastian pozorno posluša in izpostavi še nekaj,

Sebastian in Claudia Svetel

kar je zanj pomembno: "Prva je nemščina. Otroka morata najprej dobro obvladati nemščino, šele potem pride na vrsto slovenščina," je odločen Sebastian, ki se ukvarja z digitalno varnostjo v podjetjih, medtem ko je Claudia osebna svetovalka za nezaposlene, nekoč pa je delala v digitalnem marketingu velikega nemškega založnika Axel Springer. Kaj pa tretja generacija družine Svetel? Vsi štirje torej obiskujejo dopolnilni pouk slovenščine, tudi govorijo dobro, a med seboj sem jih v oddaljenem kotu dnevne sobe slišal vendarle govoriti nemško. Slovenščina je prišla resneje na vrsto, ko so se nam pridružili za jedilno mizo. Eloy in Matteo sta ta ponedeljek pozno popoldne ravno dobro prišla od dopolnilnega pouka slovenščine, kjer sta zelo pohvalila učiteljico Anjo (Dobrovč op. p.), saj vedno pripravi nekaj zanimivega, se poglobi v potrebe vsakega izmed njih, vedno jih nauči kaj novega o slovenskih običajih, praznikih in skrbi za to, da pojejo, recitirajo, imajo proslave in se počutijo Slovence. Nando, ki je pri mizi manjkal, je boljši, bolje govori slovensko od Leana, se pohvali Claudia, ki doda, da je bolj nadarjen za jezike in ga tudi bolj zanimajo. "Ima srečo, da je v skupini z nekaj otroki, ki so pred kratkim prišli iz Slovenije in odlično govorijo slovensko. To zelo pomaga tudi njemu. Aleksandar in David sta postala skoraj njegova najboljša prijatelja,"

opisuje Claudia Nandovo dejavnost, medtem ko pri Leanovi skupini njegovi sošolci govorijo slabše slovensko in posledično je tudi njegov napredek nekoliko manj opazen. Vsi štirje, kljub temu, da so že tretja generacija Slovencev v Švici, radi hodijo na ponedeljkovo uro slovenščine. Najraje, kot večina otrok, seveda zaradi družbe.

Družin, ki v tretji generaciji ohranjajo slovenstvo in slovenščino kot temelj svoje identitete ni ravno veliko, Sveteli so torej lahko tudi neke vrste svetilnik, kako naj bi Slovenci vzdrževali vez s svojo domovino, jezikom in kulturo. Prva generacija, Jože in Rozalija, nista hotela postati Švicarja in sta se vrnila domov, kjer iz Švice danes v Vojniku pogrešata le otroka in vnuke. Sebastian in Claudia sta zavedna Slovenca, ki pa bosta verjetno ostala v Švici, saj je ta vendarle vse življenje njun dom. In tretja generacija? Ni izključeno, da bo kdo izmed njih odšel tudi za dlje časa v Slovenijo. Za začetek jih bodo starši naslednje leto poslali v domovino v šolo v naravi za otroke, ki odrasčajo v tujini. Še ena dejavnost, ki bo vsekakor utrdila njihovo slovenstvo, ki se ob slovenski šoli v Švici razvija tudi v Sloveniji - za zdaj na skoraj obveznih vsakih počitnicah pri babicah in dedkih v Vojniku in v Prekmurju.

*Avtor prispevka Miran Ališič
Fotografije Jernej Kogelnik*

od leve: Eloy Svetel, Nando in Leano Zweifel, Matteo Svetel

Kovček skozi okno, Tone pa na stopnici

Miranda in Anton Lencel

Slovenskemu paru sem se pridružila na kosilu, ki je trajalo nekaj ur, saj ob hrani in slovenskem vinu ni zmanjkalo pogovora o začetkih slovenskih družinj, začetku dopolnilnega pouka slovenščine v Švici, začetku formiranja društev, začetku življenja v Švici. Pogovarjali smo se o začetkih, ki še niso dočakali svojega konca, ker se konci formirajo

v nove začetke, nove zgodbe, nove generacije in zgodbe bodo dobile veliko novih začetkov, ki se bodo prenašali iz roda v rod. Tudi družina Lencel se ponaša s tremi generacijami Slovencev živečih v Švici. Slovenstvo in slovenščina jih spremlja v vsakodnevnem življenju. Tone in Miranda Lencel sta zmeraj prijazna, venomer odprta za pogovor, pripravljena pomagati in v

njuni družbi se počutiš kot doma. Prisotna sta bila že na prvi prireditvi Slovenski otroci vabijo, čeprav takrat še nista imela svojih otrok. Sta pa fotografirala in pomagala pri organizaciji in izpeljavi dogodka. Zavedna člana slovenskega planinskega društva Triglav sta nepogrešljiva. Ko sta vnuka obiskovala dopolnilni pouk slovenščine, se je v decembrskem času pred vrati učilnice pojavil Miklavž z darili. Kar tako, nenapovedano, je obiskal slovenske otroke in jih obdaril. Če si dobro napel oči in ušesa, si pod brado lahko bežno zaznal Tonetov glas. Miranda pa je bila pomočnica, brez katere Miklavž ne bi mogel opraviti svojega dela. To je le eden spominov, ki jih je vredno zabeležiti.

Spomini Mirande in Toneta segajo pred leto 1970. Druženja Slovencev so se začela v športni dvorani v Unteribergu. Že pred letom 1973 so smučarji in Slovensko društvo Triglav organizirali smučanje in smučarska tekmovanja na bližnjem smučišču. Udeležilo se je tudi do tristo smučarjev, ki so prišli tudi iz Avstrije, Nemčije in Slovenije in smučali ter tekmovali skupaj s Slovenci iz Švice. Pred vsemi uradnimi združenji so se ljudje začeli družiti na teh športnih dogodkih.

Pozneje so Slovenci organizirali svoja pustovanja in martinovanja. Leta 1971 pa je bilo organizirano slovensko društvo Triglav. Zaradi hitre rasti društva se je Triglav delil na sekcije in iz sekcij so se formirala vsa ostala društva. Tone pove, da je bilo prireditev toliko, da je včasih prišlo tudi do prerekanja zaradi datumov prireditev, saj so jih le stežka vse uvrstili na listo brez podvajanj. V njihovi publikaciji se da naštetih 18 prireditev v enem letu. Miranda pove, da je na začetku vodstvo dovolilo udeleževanje samo Slovincem. Sčasoma se je tudi to spremenilo in dobrodošli so bili tudi partnerji, ki niso imeli slovenskega državljanstva.

Na njihovi publikaciji iz takratnih časov se nam na zadnji strani smeji takratni smučarski šampion Bojan Križaj. Zgodilo je se, da so se slovenski smučarji ob nekem dogodku družili s Slovenci

v Švici. Vezi so bile pristne, zato so se zarezale globoko v spomin.

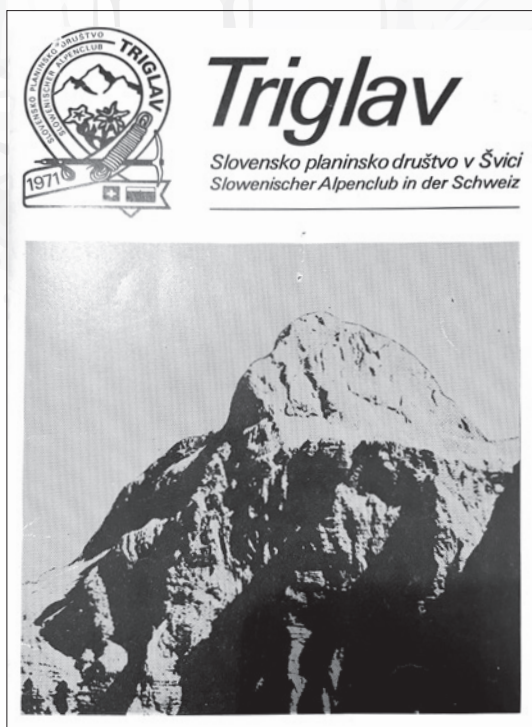
Svoj vrh je Triglav dosegel z 405 člani, zadnja leta se številka giblje okrog 140. To so tisti, ki so plačali članarino, poudarita. Tone še danes vodi sezname in kartice članov, aktivnih, zvestih in tistih, ki trenutno niso aktivni ali pa so celo že umrli. Svojo škatlo imajo tisti, ki so odšli v večnost ali nazaj v Slovenijo. Vse je skrbno zabeleženo in arhivirano. Tone pokaže tudi seznam letošnjih članov društva. 115 odraslih in 8 otrok je trenutna bilanca.

Moja sogovornika sta se spoznala v slovenski gostilni leta 1968. Tone je prišel na srečanje Slovencev iz Badna, Miranda pa iz Züricha. Strinjata se, da sta pri izbiri partnerja izbrala modro. Miranda prihaja iz Istre, njeni starši so se rodili še pod Italijo, Tone pa pravi, da je priučen Mariborčan, ki je prišel s Pohorja. Tako sta lepo povezala vzhod in zahod Slovenije.

Za zanimivost povesta še, da je Miranda, ki je postala Švicarka leta pred Tonetom, za svoje švicarsko državljanstvo plačala 10.000 CHF, Tone pa se je odločil, da počaka in se je zaradi ugodnejših zavarovanj odločil za ta korak pozneje, in je za švicarsko državljanstvo odštél le 1300 CHF.

Tone je prišel v Švico 8. januarja 1967. Zgodba odhoda se prične z intenzivnim poslavljanjem, ki je trajalo celo noč. Pot se je pričela z vlakom, ki je peljal do Zidanega Mosta. Tam so se pridružili še drugi potniki iz južnih dežel. Kovček je skozi okno še prišel na vlak, Tone pa se je do Ljubljane peljal na zunanji stopnici, držeč se za »štango«. V Ljubljani je prišel v vagon, kovček je še vedno potoval samostojno neznanokje. Kot mladenič se je odločil, da ne bo hudega, če stoji do Švice. V jutranjih urah so prispeli v Buchs, čakali so na zdravniški pregled s slikanjem. V restavraciji so si naročili čaj, ki je prišel na mizo z mlekom. Pravi, da je bilo to prvo presenečenje, ki ga je servirala Švica. Brown Boveri v Badnu je bilo podjetje, ki sta ga ustanovila Angleža in je bilo naravnano precej socialno. V časopisih so objavljali delovna mesta, in še preden so prišli, so vedeli kam gredo in kakšno plačilo bodo prejeli za delo. V Badnu je podjetje imelo svojo kolonijo. To so bile barake, ki so stale v osmih vrstah, na sredini pa je bila kantina, malo vstran je stal blok za družine. Najprej je prišel med same Italijane. V sobi so bile štiri postelje, štiri omare in majhna mizica.

naslovnica glasila Slovenskega planinskega društva Triglav

Pogovarjali so se z rokami, saj se drugače niso razumeli. Dva dni po prihodu so morali opraviti preizkus znanja in veščin povezanih z delom. Čez nekaj mesecev so se preselili v končani blok. V vsakem nadstropju so bila štiri velika stanovanja s skupnimi tuši in veliko kuhinjo. Tam je stanoval s šestimi Slovenci. Pravi, da so bili vzorčno stanovanje, saj so njihovo stanovanje kazali delegacijam in obiskom. V očeh Toneta ni mogoče spregledati dobrih občutkov in ponosa, povezanih s tem spominom. Počasi so se novopečeni delavci začeli premikati po Badnu in spoznavali švicarske navade, kot je dajanje napitnine. Večere so preživljali skupaj, kartali, igrali fliperje in podobno. Imeli so tudi kantino v kateri so lahko plačevali z boni. Za avtobus so kupili karte, ostali zaslužek pa so zapravili, pravi Tone. S Slovenijo so komunicirali preko pisem. Vsakih petnajst dni so dobili predplačilo v gotovini. Hitro so si lahko privoščili tudi avte. Začeli so obiskovati slovenske prireditve s slovenskimi glasbeniki v Amrisvili, Zürichu in drugod.

Miranda je prvo leto preživela v Argauu, potem pa se je preselila v Zürich, saj je bila ponudba za delo boljša. Povesta, da je bil Zürich že takrat bolj liberalen. Trgovine so bile odprte do 16:00, v četrtek do 17:30 in v soboto do 12:00. Miranda pravi, da je njen začetek bil lažji, ker je govorila italijansko. Počutila se je kot v Trstu. Švicarščino sta osvojila hitro.

Pa se podajmo v čas rojstva prireditve Slovenski otroci vabijo. Prvi odbor Triglava je leta 1973 z učitelji najel športno dvorano za prvi skupni nastop. Že od začetka so prireditve junija in obeležujejo konec šolskega leta. Tone zadovoljno pove, da ta dogodek šteje kot začetek dopolnilnega pouka slovenščine, ki je v pogovornem jeziku kar »slovenska šola«. Še prej so praznovali 29. november, 1. maj in dan mladosti. Te praznike so praznovali v sklopu jugoslovanske šole. Otroci so bili sprejeti med pionirke in mladince. V Unteribergu so bili oblečeni v noše, ki so jih šivale predvsem mame.

Na prvih prireditvah ni bilo pogostitve v dvorani. Pozneje pa so kuhali, stregli in čistili člani društva in pozneje starši, ki so bili člani Združenja staršev Martin Krpan.

Slovensko planinsko društvo Triglav, ki je zaslužen za začetek organiziranega proslavljanja zaključka šolskega leta je bilo pobrateno z mestno občino center Ljubljana. Sodelovanje je bilo tesno. Dva do trikrat letno so se obiskovali. Sodelovanje je porodilo idejo o obisku slovenskih otrok na prireditve v Unteribergu. To čast so si zaslužili najboljši učenci za nagrado. Prispel je cel avtobus otrok z njihovimi učitelji in predstavniki občine. V petek zjutraj so prispeli, takrat so otroke na letališču razdelili družinam, ki so jih gostile. V petek in soboto so bili v njihovi oskrbi, v nedeljo zjutraj pa so se odpeljali z avtobusom v Unteriberg na prireditve. To je trajalo kakšnih deset let, nato se je generacija zamenjala in počasi so ta gostovanja ugasnila. Na zadnji prireditvi v Unteribergu, ki je bila hkrati 30. obletnica, so pričakala svoj konec v taki obliki tudi izmenjave otrok.

Pravita, da takrat biti Jugoslovan ni bilo čislano.

Za potrditev in sprejem v Švici se je bilo treba potruditi. Miranda pove, da so Švicarji mislili, da je Slovenija zelo revna, gostujoči otroci pa so jih prepričali v nasprotno.

Po 30 letih se je prireditev iz Unteriberga selila v Seuzah, nato v Küsnacht. Ustanovilo se je Združenje staršev Martin Krpan, ki je prevzelo organiziranje prireditve. Spomnili smo se tudi upravitelja dvorane v Küsnachtu, Bena, ki je pomagal pri najemu in organizaciji prireditve.

Društva so na začetku pomagala pri kuhanju in pogostitvi, pozneje je to prevzelo planinsko društvo Triglav in po Triglavu združenje staršev. To je s časom izzvenelo, saj je to predstavljalo ogromno prostovoljnega dela.

Spominjata se, da so se soočali z navalom nastopov, saj je želel nastopati vsak, ki je vedel vsaj štiri slovenske besede. Pravita, da je takrat bilo vse bolj skoncentrirano predvsem v Zürichu in okolici. Pozneje se je pouk širil še po ostali Švici in zaradi razdalj je bila potrebna reorganizacija.

Končajmo še enkrat pri smučanju. Slovenski nacionalni šport ima prav posebno mesto in drži po koncu slovensko držo. V sedemdesetih letih so pripeljali za otroke v Švico smučarske učitelje iz Slovenije. Otroci so se lahko udeležili tedenskega smučanja v Unteribergu. Prirejali so tečaje smučanja in tekmovanja za učence, Elan pa je dajal za darila smuči in ostale proizvode. Tudi hčerki Mirande in Toneta sta bili v tej smučarski šoli. Na pouk slovenščine in na smučanje so lahko začeli hoditi pri sedmih letih, še dodata.

Danes otroci lahko začnejo s poukom prej in tako se konci levijo v nove začetke, ki so oblečeni v nove izkušnje in bodo zapolnili nove predale spominov.

*Bojan Križaj
med Slovenci v Švici*

Avtorica prispevka Jasmina Lepoša

Pozdravi slovenskih društev

Društvo Slovencev v Lihtenštajnu

Lepo pozdravljeni,

sem Marija Sigg, predsednica društva Slovencev v Lihtenštajnu. Ob vašem visokem jubileju, 50 let prireditve Slovenski otroci vabijo, vam iskreno čestitam v imenu našega društva in želim še naprej veliko veselja in uspeha pri vašem delu.

Lep pozdrav iz Lihtenštajna.

Marija Sigg

Slovensko planinsko društvo Triglav

Pozdravljam vas v mojem imenu in v imenu Slovenskega planinskega društva Triglav. Zgodovina povezuje SPD Triglav in prireditev Slovenski otroci vabijo. Dve leti po ustanovitvi društva, je bil leta 1973 ustanovljen dopolnilni pouk slovenščine. Glavni namen ustanovitve je bil ohranjanje slovenskega jezika in kulture za vse Slovence živeče v Švici.

Že moja žena, Karmen Tišler, je kot druga generacija slovenskih potomcev začela obiskovati takratni pouk slovenščine. Kot tretja generacija, pa so pouk obiskovali tudi moji otroci. Upam, da se bo tradicija nadaljevala tudi naprej.

Ob tej priložnosti vam čestitamo za vašo 50-letnico prireditve in upamo, da jo boste še dolgo nadaljevali. Ko so moji predniki ustanavljali dopolnili pouk slovenščine in prvič organizirali prireditev Slovenski otroci vabijo, niso vedeli, da bo slovenščina izven slovenskih meja tako dolgo živela in se ohranjala. Želim, da se ohranja še naprej.

Tomaž Tišler

Slovensko društvo Planika Winterthur

Lepo pozdravljeni v imenu slovenskega društva Planika iz Winterthurja in v osebnem imenu. Iskrene čestitke ob visokem vašem jubileju. Taka obletnica si zasluži čestitke. Veseli me in ponosna sem, da obstajate in da mladi starši, ki imajo malo prostega časa, vseeno pošiljajo svoje otroke k dopolnilnemu pouku slovenščine. Tudi jaz sem k pouku vodila hčerko in vnukinjo.

Lep pozdrav.

Angela Živec

Kulturni most Švica Slovenija

Lepo pozdravljeni tudi v imenu kulturnega društva Kulturni most Švica Slovenija iz Berna. Zelo smo veseli, da danes praznujemo že 50-letnico prireditve Slovenski otroci vabijo in presenečen sem, da se slovenski otroci v Švici že toliko časa srečujejo pri pouku in na prireditvah, to je odlično. Tudi moja otroka sta del te prireditve in vesel sem, da je tako. Zahvaljujem se vsem tistim, ki pripomorejo pri organizaciji prireditve in omogočajo, da tako dobro in toliko časa vse skupaj poteka. V svojem imenu in imenu našega društva vam želim, da bo tako še dolgo, dolgo naprej.

Janez Čuk

Združenje ženevskih Slovencev

Lepo pozdravljeni,
moje ime je Urška Červ. Sem nova predsednica ženevskih Slovencev. Zelo lepo vam voščim ob vaši visoki obletnici, čestitam da se tako dobro učite slovenščino in želim, da vam bo šlo čim boljše še naprej, čeprav se boste morda kaj soočali z drobnimi izzivi.

Urška Červ

Slovensko društvo Soča Schaffhausen

Janez Bizjak, 2023

Janez Bizjak se je davnega leta 1966 iz okolice Litije preselil v Švico. Kot izučeni strojni tehnik je našel službo v podjetju Sulzer v Winterthuru in tam ostal zaposlen kar 37 let, vse do svoje upokojitve. Njegova žena Dragica se je leta 1968 preselila v Švico iz okolice Ormoža. Bila je krojačica in je delo najprej našla v okolici Bregenza, kasneje pa je delala kot krojačica v trgovini s tekstilom. Spoznala sta se v Švici, se poročila in si ustvarila svojo družino z dvema sinovoma. Sprva sta načrtovala le nekaj let bivanja v Švici, z namenom, da si zagotovita finančno stabilnost in se nato vrneta v Slovenijo. Vendar se je življenjski načrt spremenil, in čeprav nikoli nista načrtovala, da bi Švica postala njun stalni dom, sta v njej ostala do danes. Kljub temu sta si v Sloveniji zgradila tudi dom, kamor se rada vračata, h koreninam, v toplo in ljubeče domače okolje.

Med pogovorom je Dragica postregla z orehovo potico, Janez pa je začel pripovedovati o slovenskih prireditvah v Švici, ki so jih začela organizirati slovenska društva po letu 1970. V Holzlegiju so organizirali praznovanje dneva republike in dneva žena. Pri Frančku so praznovali martinovo in prireditev poimenovali vinska trgatev. V Unteribergu se je dolga leta odvijala prireditev Slovenski otroci vabijo in pozimi tradicionalno smučanje. Janez se spominja, da so bile takratne prireditve zelo dobro obiskane. Druženja so bila zelo prijateljska in so združevala Slovenke in Slovence iz Švice. Na prireditvah so nosili slovensko narodno nošo, mize pa so bile vedno obložene s slovensko hrano. Plesalo se je in zabavalo, in Janezu je bilo v veselje biti del slovenske skupnosti.

Smučanje v osemdesetih letih

Janez Bizjak, spodaj desno žena Dragica in učiteljica Zdenka

Janez Bizjak je bil v preteklosti predsednik in član slovenskega društva Planika v Winterthurju. Danes pa opravlja funkcijo predsednika v slovenskem društvu Soča iz Schaffhausna, ki trenutno šteje približno dvajset članov. V preteklosti je bila zgodba drugačna. Številčno članstvo jim je omogočalo aktivno življenje in tesno povezovanje. Tedensko so se ob nedeljah srečevali pri kegljanju in organizirali različne prireditve. Društvo je bilo pobrateno z mestom Slovenj Gradec, kar jim je omogočilo redne izlete v Slovenijo in povezovanja s Slovenci.

Družina Bizjak se je odlično razumela s slovenskimi učiteljicami in učitelji, ki jih še danes nosi v lepem spominu. Zakonca Bizjak se s hvaležnostjo spominjata učiteljice Zdenke, ki je poučevala njune otroke slovenščino, in s katero so postali prijatelji ter si med seboj pomagali. V spominu imata tudi učitelja Franja, Vladimira in druge. Njuna sinova sta od leta 1989, ob sredah popoldne, obiskovala dopolnilni pouk slovenščine v Winterthuru, doma pa so govorili slovensko. Družina se je aktivno udeleževala slovenskih prireditev ter bila aktivna tudi drugod v slovenski skupnosti.

Janez Bizjak si želi, da bi se otroci tudi danes čimbolj vključevali in obiskovali dopolnilni pouk slovenščine, da bi dobro poznali slovenski jezik, vedeli od kod izvirajo njihove korenine ter kot odrasli znali povedati, da prihajajo z južne strani Alp, iz Slovenije. Verjame, da jim to ne bo škodilo, in upa, da bodo ohranili slovensko mentaliteto ter jo predajali tudi svojim otrokom in naslednjim generacijam. Naj bo to spodbuda za vse nas. Zavedajmo se, da je slovenščina pomemben jezik.

Avtorici prispevka Maša Marty in Anja Dobrovc

Slovensko društvo Slovenija Rüti

Dober dan, sem Jelka Mettler-Širok, članica društva Slovenija Rüti.

Pozdravljam vas v svojem imenu in v imenu društva. Poseben pozdrav velja našim otrokom dopolnilnega pouka slovenščine, ki nas s kvalitetnimi nastopi v društvih razveseljujejo že 50 let. Veliko nastopov je bilo v Unteribergu in tukaj, kjer se nahajamo sedaj, v Uitikonu.

Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje republike Slovenije namenjam veliko zahvalo, da našim otrokom izven domovine nudijo učenje slovenskega jezika in kulture, ki ga naši učiteljici in učitelj posredujejo našim otrokom. Tudi njim prirčna hvala. Mi starši, ne bomo naredili ničesar narobe, če dojenček sliši melodijo maternega jezika, ki lepo zveni, je prijeten, nevsiljiv brez občutka učenja, poleg tega pa je še brezplačen. Potrudimo se,

da šolarji z učiteljicama in učiteljem uspešno nadaljujejo program učenja.

Moji hčerki, rojeni v Švici, sta pridno obiskovali dopolnilni pouk slovenskega jezika in sta danes na to pridobitev zelo ponosni. Njuni učiteljici sta bili gospa Čurič in gospa Pogač. Trenutno pa poučuje moja vnuka gospa Lepoša.

Rada bi povedala, da je že leta 1968 bil velik poudarek na ohranjanju in posredovanju slovenskega jezika našim potomcem. V slovenski misiji je bila takrat zelo požrtvovalna sestra Avrelija, ki je otroke poučevala za nastope, prišla je celo na dom k družini, če je le-ta imela več otrok.

Pri društvenih prireditvah so bili otroški nastopi vedno priljubljeni, saj smo videli, kaj vse znajo in česa so se naučili. Poletne šole na Debelem Rtiču, kjer je bila tudi moja hčerka, so se otroci vedno zelo veselili. Ob zaključku šolskega leta v Rapperswilu sva s takratno učiteljico, gospo Slavko Pogač, večkrat organizirali piknik na letnem kopališču v Männedorfu.

Dragi otroci, naj vam ne bo odveč obiskovati dopolnilnega pouka slovenščine. Verjemite, da boste več veljali, ko boste več znali.

Veselim se naslednje prireditve Slovenski otroci vabijo.

Jelka Mettler-Širok

Spomini

na dopolnilni pouk slovenščine

Seveda se z veseljem spominjam prireditve Slovenski otroci vabijo. Bilo jih je kar nekaj, začetki pa segajo v otroštvo mojega sina Jana, ko je obiskoval dopolnilni pouk v Švici. Na prireditvi so vsako leto bili izbrani zanimivi gostje, ki so se potrudili dati prireditvi posebno noto. Tone Partljič, Roza, Alja, Matjaž Pikalo, Trkaj in Igor Saksida ter Primož Suhodolčan, če nastejem samo nekatere.

Slednji je celo prespal pri nas doma, kjer smo se razgovorili pozno v noč in takrat je podpisal Janu knjigo Košarkar naj bo. Še posebej všeč so mi prireditve na katerih se pleše. Na zadnji prireditvi, ki je bila tudi jubilejna, smo plesali v plesnih delavnicah na katerih smo se zelo zabavali in spoznali tradicionalne slovenske plesne.

Otroci prehitro odrastejo in imajo svoje interese, starsi pa se nostalgичno spominjamo na prijetna druženja, zato še vedno rada obiščem prireditve Slovenski otroci vabijo.

Pouk slovenskega jezika je pa še vedno na bivši Janovi šoli v Rapperswilu, tako da si velikokrat vzamem čas in rečem: "Ponedeljek je dan za slovenščino!"

Polona Krašovec, 59 let

Moj oče, Božidar Košorok, je ustanovil dopolnilni pouk ob Bodenskem jezeru in hkrati bil je predsednik slovenskega društva v Amriswilu. To je bilo v sedemdesetih letih. Na žalost se ne spomnim točnega leta. V slovensko šolo nisem vedno rada hodila. Takrat je bil pouk v švicarski šoli tudi v soboto zjutraj. Popoldan od 14.00 do 16.00 smo imeli dopolnilni pouk slovenščine. Skupaj s prijateljico Jasmino sva hodili skupaj peš k pouku. Tudi Isabella, Manuela, Dajanira in Tanja so bili moje prijateljice v slovenski šoli in še vedno se družimo. V tem času so bile velike tekstilne tovarne. Tam je delalo veliko Slovencev. Oče mi je velikokrat pomagal pri domačih nalogah. Predvsem pri pisanju besedil. S pravilnim zapisom sklonov in stavkov sem imela težave. Zelo rada se spominjam svoje učiteljice slovenščine, Zdenke Kerin. Bila je zelo srčna in prijetna oseba. Zelo rada sem pela in plesala, zato so mi bili nastopi v Unteribergu zelo všeč. Še posebej mi je bilo všeč, da smo smeli nositi čudovite narodne noše. Tudi moja mlajša sestra Carmen je hodila v slovensko šolo. Obe imava globoke korenine v Sloveniji. Vedno sem se zelo veselila počitnic, ki sem jih preživela v Sloveniji, posebno pri moji stari mami in staremu atu v Sevnici. Tam sem se družila s sosedi in slovenskimi prijatelji. Vsi moji otroci imajo radi Slovenijo. Hčerka Jana se z veseljem ukvarja s Slovenijo in slovenščino, tudi najmlajši sin Tom hodi k dopolnilnemu pouku slovenščine v Kreuzlingenu. Tako še vedno skrbimo za naš jezik.

Doris Platzer Košorok, 54 let

Za dopolnilni pouk slovenščine smo se odločili, ker cenimo, da naša država skrbi za jezik in pomembno mi je bilo, da se otroci tudi kaj naučijo. Pri pouku so se pogovarjali slovensko, hodili so na izlete, imeli smo prireditve. Moji otroci so od pouka dobili veliko, saj mi, kot mešana družina, doma nismo govorili slovensko. Ko sem bila sama z otrokoma sem govorila slovensko, vendar tega ni bilo ravno veliko. Doma smo govorili nemško in italijansko, ker je mož Italijan. Zelo je bilo pomembno, da sta se učila slovenščino, čeprav je bil pouk le enkrat na teden in še to v petek popoldan. Spomnim se veliko prireditev. Ena, ki mi je ostala najbolj v spominu je bila prireditev na kateri so nastopali Čuki. To je bilo organizirano v veliki dvorani v Küsnachtu, z zakusko in družbo. Spomnim se, da so tudi otroci nastopali, da so peli s Čuki, saj smo imeli doma njho zgoščenko in je takrat ta glasba bila zelo popularna. Imeli smo tudi Miklavža.

Moji otroci so odrasli in ne obiskujejo več pouka. Vem pa, da pouk se traja, saj imam prijatelje, ki imajo otroke, ki obiskujejo pouk in vem, da otroci zelo radi obiskujejo pouk. Tudi takrat smo zelo resno jemali ta pouk in moram povedati, da sem ponosna, da se Slovenija tako zavzema za jezik, da se otroci naučijo tudi kulture, da je ta pouk celo neplačljiv. Res bi bilo škoda, če se ne bi udeleževali in sodelovali. Poleg tega je bil pouk super tudi za starše. V teh treh urah smo se družili in preživeli čas v slovenščini. Spomnim se, da sem se prav veselila teh petkov, ki sem jih preživela v družbi drugih staršev. Tako smo postali prijatelji in vezi so ostale do danes. Vesela sem, da smo to izkoristili, ker mislim, da so sta se moja otroka slovenščino naučila predvsem v šoli in naj izkoristim priložnost in se zahvalim učiteljicam. Otroka sedaj govorita štiri jezike in slovenščina ni najbolj tekoča. Ko pa gremo v Slovenijo, po enem tednu govorita tako, kot da bi živela v Sloveniji. Takrat vidimo, da nista pozabila tega jezika, čeprav ga v Švici ne uporabljata veliko. To kar tukaj počnejo učitelji, je super delo in res sem vesela, da to imamo. Mogoče bi tudi jaz morala malo nazaj v šolske klopi.

Simona Bianco, 55 let

Urs je Slovenec druge generacije, rojen v Švici. Doma se je mama z njim vedno pogovarjala slovensko, slovenskega pouka pa kot otrok ni obiskoval. Pred 18 leti je kot odrasla oseba, ker prej ni vedel za to ponudbo, začel redno prihajati k DPS v Bern, najprej k Jasmini in Mariji, danes pa pouk obiskuje pri učiteljici Anji. K pouku pa prihaja, da ostaja v stiku z jezikom, da ga ne pozabi.

Spomni se sošolcev, ki so z njimi sedeli v učilnici in se učili slovenko. To so bili Vreni, Vera, Beno, Chiara in drugi. Pouk je bil razdeljen na dve skupini in poučevali sta ga dve učiteljici. Kot oče štirih otrok, je Urs poskusil otroke motivirati, da bi se naučili slovensko. Trije so poskusili z učenjem slovenščine, vendar na žalost niso nadaljevali. Urs še vedno vztraja, vendar sedaj pri svoji vnukinji tako, da se z njo pogovarja slovensko.

Občasno se udeležuje tudi slovenskih dogodkov, kot so SOV, prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku, v preteklosti tudi martinovanje in dogodke pod organizacijo dopolnilnega pouka slovenščine in veleposlaništva.

Urs Hammer, 61 let

Spomnim se, da smo barvali majice. To mi je bilo zelo všeč. Majico imam še sedaj, ne morem je več nositi, ker mi je premajhna. To je bilo leta 2017. Takrat smo že pri pouku delali kokoške, ker smo nastopali Petelinček je na goro šel.

Lani smo imeli olimpijske igre in bilo je zelo zabavno. Igrali smo športne igre. Razdeljeni smo bili v skupine. Morali smo tekmovati čez ovire. Moja skupina je bila modra. Mi smo zmagali. Moj ati je bil vodja skupine. Tudi moj boter je bil vodja skupine. Na koncu smo pekli klobase in pili sok.

Kaja Pavlič, 12 let

Veliko let je od tega, ko smo večkrat stali na odru in vabili. Jaz sem iz Buchsa (SG) in DPS sem obiskovala v Lihtenštajnu. Vedno je bilo lepo biti del prireditve SOV, ker sem imela priložnosti spoznati ostale Slovence iz Švice. Ko sem bila stara trinajst let, se spomnim, da sem vsa važna stala na odru. Z Darinko Valenti sva posneli CD Otroški koledar in takrat na odru nastopali v temi. Moj bratranec pa je pokazal svoj breakdance ples.

Gabrijela Žaberl, 38 let

The image shows four documents related to Gabrijela Žaberl:

- Top Left:** A Slovenian ID card (IZKAZ) for the Republic of Slovenia, titled "O OBISKOVANJU DOPOLNILNEGA POUKA".
- Top Middle:** A small portrait photograph of Gabrijela Žaberl.
- Top Right:** A school certificate (Dopolnilna šola) from the Republic of Slovenia, issued by the "Slovenska dopolnilna šola Schaan Liechtenstein". It identifies the student as ZABERL GABRIELA, born Nedeljke in Bernardo.
- Bottom Left:** A form for recording the student's stay in Slovenia, with handwritten entries for "Kraj: St. Gallen", "Občina: Švica", and "Država: Švica".
- Bottom Right:** A Slovenian school certificate (Dopolnilni pouk za otroke, ki obiskujejo obvezno šolo) for Gabrijela ŽABERL. It states she was in the 1st grade in 1996/97 and achieved "zelo uspešno" (very successful) results in Slovenian language, reading, and writing. The certificate is signed by the school principal and the Ministry of Education and Sports.

DPS sem obiskoval 4 leta v Baslu. Potekal je ob četrtkih in moja učiteljica je bila Jasna. Pri pouku smo se učili o slovenski književnosti in slovnici. V razredu nas je bilo okoli 10 učencev in vsi smo bili različne starosti. Enkrat na leto je bila v Unteribergu organizirana prireditev Slovenski otroci vabijo na katero smo se pri pouku vedno pripravljali. Največkrat smo se na prireditvi predstavili s kakšno predstavo na primer Martin Krpan. S pripravami in nastopanjem sem se pri DPS naučil, kako brez treme nastopiti pred publiko, kar mi še danes zelo koristi.

Manuel Wedra, 31 let

Moji prvi spomini na dopolnilni pouk segajo do mojega prvega nastopa v Unteribergu, kjer sem bil deček star verjetno okoli pet ali šest let. Na ta dogodek, enkrat letno, smo otroci slovenskih šol pripravili različne pesmi, pravlјice ali igre. Vedno mi je bilo v veliko veselje iti na ta srečanja in stati na odru z drugimi otroki, ki so obiskovali dopolnilni pouk v Baslu. Vračam se na prvi nastop, ki sem ga imel kot petletni deček, pred takrat, za mene zajetno množico ljudi. Recital sem pesem Otona Zupančiča, Ciciban je zaspan. Še danes se spominjam prvih vrstic in vzdušja na odru. A ni to lepo, ko ti nekateri dogodki za vedno ostanejo v spominu? Po predstavitvi je bil aplavz velika nagrada zame, saj sem se pripravljaj kar nekaj časa na to pesem. Tudi ponos in veselje mojih staršev, ko sem opravil svojo nalogo na odru in so me vzeli v objem. Moj prvi nastop je bil solo nastop. V naslednjih letih smo pa imeli dosti nastopov, kjer nas je sodelovalo več otrok skupaj. Tako je Jasna Moine v Baslu pripravila različne predstave, kot so Martin Krpan, Zeleni Juri ali Miško Knisko, da omenim samo nekatere. Iz Unteriberga se ne spominjam samo nastopov, ampak tudi dobre glasbe povabljenih glasbenikov iz Slovenije, druženje z ostalimi otroki oddelkov dopolnilnega pouka iz Švice ali domačih dobrot, ki so jih pripravile mame in očetje otrok.

Na splošno mi je dopolnilni pouk slovenščine predstavljal kraj, kjer smo se srečevali otroci, da smo se naučili kaj o Sloveniji in slovenski kulturi. Spletla so se prijateljstva, ki so segala preko meja šole, saj smo se družili tudi v prostem času. Dostikrat smo pripravili tudi piknik na različnih krajih, kjer smo ob dobri hrani in pijači pozno v noč plesali in se smejali. Iskreno lahko rečem, da imam samo lepe spomine na dopolnilni pouk in bi ga priporočil vsakemu otroku v Švici, prav tako si želim da se udeležuje tega pouka.

Patrick Wedra, 35 let

K dopolnilnemu pouku hodim skoraj deset let. Že od 2013 imam vsako sredo ob dvanajsti uri pouk v Liestalu. Pouk sem začela obiskovati že, ko sem bila v vrtcu. Skupaj z mojo sestro in s tremi drugimi učenci smo se imeli lušno in smo se veliko naučili. Moji sošolci prihajajo in odhajajo. Veliko se učimo o slovenski zgodovini in tradiciji. Seveda je tudi malo slovnice. Vedno je priti lepo k pouku, ker se zmeraj več naučim in se imam super z mojo učiteljico Anjo.

Angelina Jamšek, 14 let

Dolgo časa je od tega, odkar sem obiskoval DPS. Rad sem prihajal k pouku in v redu je bilo.

Beno Kojc, 26 let

DPS je bil pomemben del moje osnovnošolske izobrazbe, redno sem obiskovala pouk - četudi nisem vedno bila vesela, da moje edino šole prosto popoldne v tednu zasede pouk slovenščine. Vseeno sem nabrala ogromno izkušenj, se naučila slovnico svojega maternega jezika in bolje spoznala Slovenijo. To je bilo še posebej izrazito, ko sem se imela priložnost udeležiti šole v naravi. Teden dni v 'tuji' domovini, skupaj s sošolci, so mi pomagali spoznati in vzljubiti to deželo še bolj, na igrivi in poučni način.

Najbolj pomemben dogodek vsakega šolskega leta je bila seveda prireditev Slovenski otroci vabijo. Tam smo učenci lahko predstavili kaj smo se naučili skozi leto, kako napredujemo in ob tem uživali v programu z vedno znova zanimivimi gosti iz Slovenije. Dobro se spomnim ko so bili na obisku Čuki. V pripravi na tisto prireditev smo se učenci naučili ples Hubabuba, ravno tak kot je v videospotu. In res, ko so Čuki začeli igrati to pesem na SOV, smo vsi otroci skočili pred oder in plesali z velikim navdušenjem.

Redno sem tudi nastopala na tej prireditvi. Iskreno se ne spomnim, kdaj sem začela z nastopi (bila sem še zelo mala) a v našem razredu nas je bilo nekaj, ki smo radi in pogosto nastopali na slovenskih prireditvah. En nastop mi je še posebej dobro ostal v spominu. Skupaj z dvema sošolkami smo zapele Avsenikovo 'Slovenija, od kod lepote tvoje'. Ker je Ansambel Avsenik po navadi nastopal v narodnih nošah, smo tudi me poskusile najti noše. Da bi izgledalo čim bolj originalno, naj bi ena od nas bila napravljena v moški noši, drugi dve pa v ženski - saj je v ansamblu tudi bilo tako, kajne? Tudi kitice v pesmi smo razdelile po tem načrtu. Kdor me pozna, ve, da sem kar visoka. Odločitev je hitro padla, jaz sem si nadela moški jopič in klobuk, medtem ko sta moji sošolki imeli, če me spomin ne vara, samo ruto. Celotne noše nobena od nas ni nosila, ker jih nismo našli. Kljub tega je bil nastop uspešen, usklajeno smo pele in marsikdo od gledalcev se nam je pridružil, tako da je na koncu pelo pol dvorane.

Marjana Tišler, 28 let

Z Markom sva se pri pouku slovenščine vedno fino imela. Vedno smo imeli odmor za malico, da smo si natankali nove energije za drugi del pouka. Pri pouku smo se učili slovnico in splošne stvari, ki smo jih kombinirali z igrami.

Inti Yave Car, 14 let

2017 mi je bilo na prireditvi SOV, na odru vroče, ker sem nosila dve majici. Plesali smo z Mojco.

Aline Čuk, 13 let

Spomnim se Ribiča Pepeta. Plesali smo ples, ki ga nisem znal. Nosil sem rdečo majico.

Noel Čuk, 10 let

Portret Slovenke, *ki s srcem živi slovenstvo v Švici*

Karmen Tišler je Slovenka druge generacije, ki je v času od 1977 do 1985, ko je bil dopolnilni pouk slovenščine organiziran še v okviru jugoslovanske šole, pouk obiskovala v Winterthurju in kasneje še v Effretikonu. Zaključila je osemletko in bila

pri pouku zelo aktivna. Takratni oddelki so bili heterogeni in veliki. Imeli do trideset učencev. Pouk je temeljil na geografsko-zgodovinskih vsebinah Jugoslavije, s poudarkom na vsebinah o Titu ter učenju slovenske slovnice. Potekal je ob sredah popoldne. Njena prva učiteljica je

Karmen v šolskih klopeh

bila Milena Magdič, ki jo Karmen nosi v lepem spominu. Rada se spomni nastopov v razredu in tudi šol v naravi, ki jih je učiteljica organizirala na Debelem Rtiču in v sodelovanju z drugimi slovenskimi šolami širom po Sloveniji. Obisk šole v naravi ji je omogočil, da je lahko prvič letela z letalom v Slovenijo. Na ta čas ima lepe spomine.

Učenci DPS so s svojimi nastopi vedno sodelovali na prireditvah slovenskih društev po Švici. Prireditve so se organizirale ob dnevu žena, od 29. novembra, praznovalo se je martinovo. Največjo skupno otroško prireditev Slovenski otroci vabijo, je v njenem času obiskovanja pouka, organiziralo SPD Triglav v Unteribergu. Tam se je Karmen predstavila z recitacijami in pesmimi, kasneje pa je prireditev tudi povezovala. Drugače je bilo z miklavževanjem, ki ga je takrat organizirala katoliška misija. Ker je bilo v Švici veliko Slovencev, so lahko bila miklavževanja organizirana lokalno, po različnih mestih Švice

Karmen s prijatelji po prireditvi ob dnevu republike

Karmen je rada nastopala na prireditvah 8. marec, dan žena

(Winterthur, Olten, Amriswil, Rüti ...) in tako bolj dostopna vsem Slovincem. Vse prireditve so bile zelo dobro obiskane in so privabile veliko število Slovencev.

Ker je Karmen rada smučala, se je vsakoletno udeleževala tudi smučarskih tekmovanj, ki jih je organiziralo SPD Triglav na Unteribergu. Le ta so bila organizirana zelo profesionalno, kot del jugoslovanske smučarske reprezentance, v okviru JU-SKI kupa. Tekmovalcev Slovencev je bilo zelo veliko. Vsak je dobil svojo številko s katero je tekmoval. Na koncu je sledila svečana podelitev medalj in pokalov. Karmen je pogosto stala na

Smučanje na Unteribergu Karmen je osvojila 3. mesto

Vabilo na veleslalom Prijateljstvo 7, 1982

podestu, bila je dobra smučarka. V svojem domu še vedno hrani medalje, slike in pokale, ki mi jih ob obisku rada pokaže.

Po končanem osemletnem obiskovanju DPS je ostala Karmen aktivna v slovenski skupnosti v Švici. Spomni se, da se je kot osemnajstletnica priključila folklorni skupini Mladi up, ki je bila del slovenskega društva Planika iz Winterthurja, pod vodstvom Jelke Pocajt. Skupina je bila zelo aktivna in je plesala širom po Švici, Nemčiji in

Karmen in Tomaž Tišler

Folklorna skupina Mladi up

Sloveniji. Vadili so pri "Frančku" v Winterthuru, na Wartstrasse. Gostilna Neuwiessenhof, ki jo je takrat vodil Slovenec je imela veliko dvorano in prostor za plesne vaje ter slovenske prireditve.

Prišel je tudi čas za ljubezen in družino. Leta 1988 je na Albanifestu v Winterthuru spoznala Tomaža Tišlerja, ki je na sveže prišel iz Slovenije. Zaljubila sta se, se poročila in si ustvarila družino. Rodili so se jima Marjana, Filip in Diana. Vseskozi sta ostala aktivna člana slovenke skupnosti. Skupaj sta plesala pri skupini Mladi up, Tomaž je postal predsednik SPD Triglav, Karmen pa je za nekaj let prevzela vodenje Združenja staršev Martin Krpan.

Svoje otroke sta naučila govoriti slovensko (gorenjsko) in jih leta potrpežljivo in redno vozila k dopolnilnemu pouku slovenščine. Vsi trije so imeli možnost rasti v večkulturnem okolju, slovenskem in švicarskem. Otroci danes s pridom uporabljajo slovenščino v privatnem življenju in na delu, hkrati pa ostajajo tesno povezani z veliko družino v Sloveniji.

Karmen rada pove in pokaže, da je Slovenka. Rada živi slovenstvo in rada ostaja povezana s svojo družino v Sloveniji. Njena domovina je Slovenija, čeprav ji srce bije tudi za Švico.

*Avtorica prispevka Anja Dobrovč
Fotografije osebni arhiv Karmen Tišler*

Nasvet

v domačem jeziku je povezovalni most

Rok Mlinar je dobro poznana osebnost v slovenski skupnosti v Švici in Kneževini Lihtenštajn, saj že več kot petdeset let živi v Švici in je vedno bil aktiven član slovenske skupnosti. Kar dve desetletji je z velikim veseljem deloval na konzularnem oddelku Veleposlaništva Republike Slovenije v Bernu, kar mu je omogočilo, da je temeljito spoznal velik del slovenske skupnosti v Švici in Kneževini

Lihtenštajn ter sodeloval pri mnogih dejavnostih, povezanih s skupnostjo. V pogovoru za ta zbornik je delil svoje izkušnje.

Ob tem je razkril, da sta njegovi najljubši slovenski besedi "raca" in "ljubček", da ima rad piknike in meso na žaru ter se posladka s palačinkami. Navdušen je nad slovenskim športom, najbolj pa nad smučarsko legendo Bojanom Križajem. S ponosom se spominja obdobja, ko je, tako kot mnogi rojaki doma in v tujini, z zanimanjem spremljal njegove drzne spuste v osemdesetih letih.

Rok se je rodil v Ljubljani in že kot malček, sredi šestdesetih let, preselil v Švico. Njegov oče je sprejel mamljivo vabilo za službo zobozdravnika v času, ko so bili ti poklici zelo dobrodošli, da zapolnijo pomanjkanje delovnih mest v Švici. Kar je bilo sprva načrtovano kot začasna priselitev, se je hitro spremenilo v trajno bivanje v mestu Interlaken. Rok se spominja, da so doma vedno govorili slovensko, kljub temu, da je nemščina in švicarsko narečje postajalo vse bolj domače. Tako sta se sčasoma s sestro želela pogovarjati kar v švicarskem narečju, vendar jima je oče takoj zažugal in tega ni dovolil. Spominja se tudi, kako mu je mama kot otroku brala slovenske knjige, še posebej očarljivo zgodbo Martina Krpana pri katerem ga je vedno znova navduševala moč tega posebnega slovenskega junaka.

Otroštvo je zaznamovalo tudi učenje slovenščine skozi dopolnilni pouk, ki sta ga Rok in njegova sestra obiskovala nekaj let v Thunu ob sredah popoldne. Kljub izzivom, s katerimi sta se soočala, ko je učiteljica uvajala slovnična pravila, kot Rok pove: "omenila je imenovalnik, roditelj, dajalnik, tožilnik ... jaz sem komaj kaj razumel, s sestro nama je bilo pretežko in sva nehala", pa ga je tudi ta izkušnja povezovala s slovenskim jezikom. Tudi kasneje Rok ni vrgel puške v koruzo, ampak je nadaljeval učenje slovenščine na Univerzi v Ljubljani, kjer se je udeležil tečaja skupaj z udeleženci iz celega sveta. Ta izkušnja mu je ostala v zelo prijetnem spominu, saj so poleg pouka imeli tudi zanimive ekskurzije. Učenje slovenščine mu je koristilo tudi pri kasnejšem študiju slavistike in obvladovanju ruščine.

Slovenski jezik in kulturo je prenesel tudi na svoja sinova, Damjana in Jonasa, ter ju vpisal k pouku slovenščine v Bernu. Otroka sta večkrat nastopala na prireditvah, na katerih se je Rok spomnil, kako sta recitirala slovenske pesmi, in doda: "Ne vem, kdo je bil bolj živčen, jaz ali otroka." Obiskovanje teh prireditev mu je bilo tudi v posebno zadovoljstvo, saj je pomenilo tudi druženje z ljudmi, s katerimi se niso videli več kot deset let, pa so se ponovno srečali, ko so pripeljali otroke.

Dopolnilni pouk slovenščine še danes dojema kot izjemno pomemben del življenja slovenske

Sin Damjan je prvi desno, Jonas pa prvi levo

skupnosti v Švici, saj meni, da za vsak jezik in kulturo velja, da sta dragocen zaklad, ki ju je treba ohranjati in, kar je zelo pomembno, nihče ju ne more nikoli odvzeti. Pri gojenju slovenskega jezika in kulture ima dopolnilni pouk slovenščine ključno vlogo kot neprecenljiv prispevek k ohranjanju identitete.

Rok Mlinar je v spominu učiteljic in učiteljev ohranjen tudi kot neumorni podpornik dopolnilnega pouka slovenščine, ki je s svojo predanostjo pomagal reševati različne težave. Bodisi pri iskanju prostorov, urejanju dokumentacije ali pri organizaciji prireditev, je bil ključen člen. Poleg tega je bil Rok neprecenljiv vir informacij o dopolnilnem pouku slovenščine za mnoge družine. Z velikim veseljem je nudil pomoč, saj se je zavedal, kako težavno in kompleksno je lahko življenje za prišleka. Njegov nasvet v domačem jeziku ni bil le nasvet; bil je most, ki je pomagal premagati občutek tujstva. S tem je prispeval k lažji integraciji v novo okolje, obenem pa vsem vedno znova toplo svetoval, naj se čim hitreje naučijo tudi jezik dežele, v kateri sedaj živijo.

Kljub skoraj celemu življenju preživetem v Švici, Rok ostaja globoko povezan s Slovenijo, saj njegova mama živi v Trati pri Škofji Loki. Starša sta se namreč na stara leta preselila nazaj v domovino. Redno obiskuje svoje sorodnike in prijatelje v Sloveniji, pri čemer je njegovo najljubše slovensko mesto Ljubljana. Opisuje ga kot mesto, ki je skozi leta doživelo čudovito preobrazbo. Čeprav je bila v njegovem otroštvu zaznamovana z zadušljivim prometom in hrupom, se je danes spremenila v prijetno okolje, namenjeno predvsem pešcem in brez nepotrebnega prometnega vrveža. Ob vsakem obisku Slovenije se Rok z navdušenjem odpravi v zeleno prestolnico, kjer uživa v njenem čarobnem vzdušju ter se z novimi spomini vrača domov.

*Z Rokom Mlinarjem se je pogovarjala
in zapisala Maša Marty*

Refleksivni utrinek na prijetne "švicarske čase"

Napotena učiteljica slovenščine v Švici, vodja skupnosti učiteljev slovenščino v Švici, Kneževini Lihtenštajn in na Predarlskem, na začetku enaindvajsetega stoletja.

Slovenski otroci vabijo je zaključna šolska prireditev, ki povezuje in poveže učence pri dopolnilnem pouku slovenščine v različnih švicarskih kantonih, Lihtenštajnu in na Predarlskem. Učenke in učenci so se takrat nanjo pripravljali tudi pri pouku, prav tako pa je bila vedno potreba zadostna količina govorno-vsebinskih vaj tudi doma. Nastopiti pred množico ljudi, otrok pa stoji na dvignjenem odru, je nekaj zelo zahtevnega in drugačnega, še zlasti ker glasno in jasno govori sam. Spominjam se začetniških prireditev, ko smo prvič z vsemi učenci vadili LE tik pred prireditvijo še v dvorani v Unteribergu. Učenci so se pomaknili v globino odra in manjših učencev z druge strani dvorane sploh ni bilo videti. Takrat se je iz moje čudežne učiteljske torbice prikazal selotejp, ki je na tleh kar naenkrat v zgornji polovici odra označil črto, ki je bila orientacija za učence, kje se začnejo razvrščati po odru. Zame je to bila čisto običajna »akcija«, medtem ko sem čez nekaj časa v šali slišala komentarje kolegov za dinamične podvige. Ta prireditev je bila vedno velik izziv, saj je bilo potrebno povabiti oziroma pritegniti zanimivega gosta, ki bo nagovoril učenke in učence slovenščine različnih jezikovnih ravni in jih motiviral za nadaljnje obiskovanje pouka. Omembe in hvale vredna je tudi tradicija povezovanja z različnimi slovenskimi društvi na tem področju in poukom slovenščine.

Dr. Tatjana Vučajnk

Učitelji dopolnilnega pouka slovenščine

Vsestranski, iznajdljiv, pogumen, olikan, nasmejan, prijazen, prilagodljiv, vzdržljiv ... vse to so značilnosti učitelja dopolnilnega pouka slovenščine.

Pred 1991, v času Jugoslavije, je učitelji DPS opravljal delo honorarno. DPS je spadal pod okrilje jugoslovanske šole, kjer je imela Slovenija pravico do svojega oddelka dopolnilnega pouka, v katerem je potekal pouk v slovenščini. Vsebine pouka so bile takrat zelo nacionalno obarvane in so v ospredje postavljale takratnega predsednika Tita. Po osamosvojitvi Slovenije 1991 se je vsebina pouka spremenila in postala politično ter versko nevtralna. Delovno mesto učitelja DPS se je profesionaliziralo.

Zanj sta postala odgovorna Ministrstvo RS za vzgojo in izobraževanje ter Zavod RS za šolstvo, ki učitelja na podlagi razgovora s komisijo in primerne kvalifikacije napotita v tujino. Učitelj skrbi za izvajanje pouka in za obšolske dejavnosti, ki se vršijo izven pouka. Vsak dan izvaja pouk slovenščine in kulture v drugem kraju, z drugimi, največkrat heterogenimi skupinami. Najpogosteje pred in po pouku preživi velik del svojega časa ali v avtu ali na vlaku, ker

po pravilu pokriva velik del države in je radius njegovega dela velik. Njegovo delo vključuje tudi sodelovanje s švicarskimi šolskimi oblastmi. Kar pomeni, da se mora učitelj udeleževati učiteljskih konferenc in obveznih izobraževanj ter se naučiti jezik okolja ter spoštovati njihova pravila in zakone. Njegova naloga je sodelovanje s slovenskimi društvi in Veleposlaništvom RS v Švici, s katerimi pripravlja skupne prireditve in se na druge načine z njimi povezuje. Skrbi za povezovanje Slovencev v sami državi in tudi s Slovenijo. Pravica Slovencev do pouka iz materinščine daje Slovincem možnost, da se DPS lahko izvaja v brezplačnih šolskih učilnicah švicarskih javnih šol v popoldanskem času. Učitelj je predan svojemu delu. Prireja otroške prireditve in v Švico večkratletno iz Slovenije povabi najrazličnejše kulturne umetnike, ki se predstavijo našim izseljencem.

Ker je učitelj DPS v Švici prisoten že 50 let, smo se poskušali z intervjuji in pogovori z nekdanjimi učenci ter učitelji spomniti na vse, ki so na svoj način poskrbeli za ohranjanje slovenščine in povezovanje Slovencev v Švici. Hvala vsakemu posebej. Če smo na koga pozabili, se mu opravičujemo.

Avtorica prispevka Anja Dobrovč

Seznam učiteljev dopolnilnega pouka slovenščine

Napoteni učitelji

Učitelji	Leto poučevanja
Rajko Tekalec	od 2018
Simona Gotal	2009 do 2012
Anja Dobrovč	od 2008
Jasmina Lepoša	od 2005
Mateja Kregar	2005 do 2009
Zvonka Kajba	2007 do 2008
Katja Lah	2005 do 2007
Marija Rogina	2002 do 2018
Tatjana Vučajnk	2001 do 2005
Barbara Upale	2004 do 2005
Mateja Šafranko Kelner	2002 do 2005
Marko Klasinc	2001 do 2002
Anton Strniša	1997 do 2001
Marjanca Klepac	1991 do 2000
Vladimir Donaj	1991 do 1999
Slavka Pogač	1989 do 2001

Honorarno zaposleni učitelji pred 1991

Anka Humar
Brane Potočnik
Breda Tušek
Darinka Erjavec
Darinka Koritski
Darinka Valenti
Duša Hibon
Franjo Potočar
Jasna Moine
Jožica Konda
Jožica Penca
Marinka Čurič
Marjeta Kobe
Milena Magdič
Tatjana Zajec
Vida Seljak
Zdenka Selan Pelko
Zinka

od leve učiteljice Jasmina Lepoša, Anja Dobrovč, Mateja Kregar, Marija Rogina

od leve Anja Dobrovč, Pavle Ravnohrib, Marija Rogina, Darko Hederih, Jasmina Lepoša

Jasmina Lepoša, Anja Dobrovč, Marija Rogina, Simona Gotal

Učiteljica Jožica Konda z učenci DPS iz Oberentfeldna

učiteljice Anja Dobrovč, Jasmina Lepoša, Marija Rogina

Anja Dobrovč, Rajko Tekalec, Jasmina Lepoša

spodaj od leve Marija Rogina, Simona Gotal, Jasmina Lepoša, Anja Dobrovč

Dogodki

dopolnilnega pouka slovenščine

Slovenski otroci vabijo

Tradicionalno, že 50 let zapored, se vsakoletno odvijata dve prireditvi Slovenski otroci vabijo in miklavževanje. Lokacije in organizatorji so se v teh letih spreminjali. Prvo prireditev SOV je leta 1973 v Unteribergu organiziralo Slovensko planinsko društvo Triglav. Prireditev je kasneje zamenjala lokacijo in se preselila v Kilchberg. Organizacijo je leta 2004 prvič prevzelo Združenje staršev Martin Krpan. Danes se prireditev odvija v Uitikonu. Obiskali so nas Alya, Čuki, Mojca Robič, Igor Saksida in Trkaj, Donkilot band, Murat in Jose, Pavle Ravnohrib in Darko Hederich, Ribič Pepe, Pižama idr.

1973-1982

1983-1992

1993-2002

2003-2012

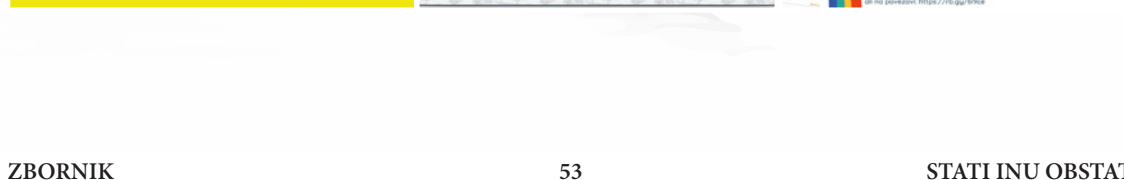
2013-2016

2017-2023

ZBORNIK

2007-2012 1970-1980

Miklavževanje

Tudi miklavževanje nosi v med Slovenci v Švici dolgo tradicijo. V preteklosti ga je organizirala Slovenska katoliška misija in slovenska društva. Miklavževanja so potekala v večih krajih. Danes prireditev organizira Združenje staršev Martin Krpan v sodelovanju z učitelji DPS in je namenjena vsem otrokom iz Švice, Kneževine Lihtenštajn in s Predarlskega. Za otroke pripravimo zanimiv program s slovenskimi gosti in obiskom Miklavža. Obiskali so nas že MSC, Anja Štefan, KUK Potovke, Družinsko gledališče Kolenc, lutkovno gledališče Zapik in FRU-FRU, Primož Suhodolčan, Lutke Zajec, Cuker teater, Grajsko lutkovno gledališče Sevnica, Majda Koren, Gospa Bazilika in drugi.

2018-2023

VABLA

Združenje staršev "Martin Krpan" ter učiteljice dopolnilnega pouka slovenščine v Švici, Kneževini Lihtenštajn in na Predarlškem

Sestavine: 250 g bele pšenične moki
pecilni prašek, 70 g belega sladkorja
vanilijevega sladkor, 120 g masla, 1 jajce
150 g jabolk, 100 g maslarpšana,
pomaranžna lupina, 40 g rozin,
cimet, 3 žlice ruma, 1 žlica kaveja
mleka, 50 g mandljevih lističev in
sladkor v prahu.

MIKLAVŽEVANJE 2015.

Prireditev bo v soboto, 12. decembra 2015, ob 15. uri v cerkveni dvorani Tann - Rüti, Kirchenrainstrasse 4, 8632 Tann. S kulturnim programom se bodo predstavili učenci dopolnilnega pouka slovenščine, sledil bo nastop gledališke skupine FRU-FRU iz Slovenije v lutkovno predstavo "Štirje muzikanti" in tradicionalni obisk Miklavža z obdarovanjem otrok. Prireditev se bo zaključila ob 17.30.

Vsi prijetno vabljeni!

Prosimo, da se do konca novembra prijavite pri svojih učiteljih ali na spletni strani www.slovenskiotroci.ch.
Vse ljubitelje peke naprošamo, če lahko spečjo pecivo in ga narežane prinesejo na prireditev. Hvala.
Organizator ne odgovarja za izpolnitve stvari in morebitne bojkotne obnosovalce.

MIKLAVŽEVO VABILO

MIKLAVŽEVANJE 2016

ki bo v soboto, 10.12.2016, v dvorani Tann - Rütli,
Kirchenrainstrasse 4, 8632 Tann.

Od 14. ure naprej ste vabljeni na Miklavžev sejem, kjer boste lahko kupili izvrzna darila, ki so jih izdelali ljubiteljski ustvarjalci. Ob 15. uri se bodo s svojim nastopom predstavili otroci, za njimi pa Grajsko lutkovno gledališče iz Sevnice z lutkovno gledališko predstavo Trije prsti. Nas bo obiskal tudi sv. Miklavž? Pridite, ga bomo poklicali skupaj!

Vsi prisrčno vabljeni!

Prosimo, da se do konca novembra prijavite pri svojih učiteljih ali na naslov info.martinkapan@gmail.com. Da bo praznovanje slajše, prosimo vse ljubitelje peke, da s seboj prinesejo narezano pecivo.

Miklavževanje

Kdo vabi: Združenje staršev Martin Krpan in učiteljice dopolnilnega pouka slovenščine v Švici, Kneževini Lihtenštajn in na Predarlskem

Kdaj in kje: sobota, 9. 12. 2017, v dvorani
Tann – Rüti, Kirchenrainstrasse 4, 8632 Tann.

Od 14:30 naprej ste vabljeni na Miklavžev sejem, kjer boste lahko kupili izvirna darila, ki so jih izdelali ljubiteljski ustvarjalci in otroci pri pouku slovenščine. Ob 15. uri se bodo s svojim nastopom predstavili otroci, za tem pa nas bo obiskal priljubljeni otroški in mladinski pisatelj Primož Suhodolčan. Popeljal nas bo v svet pravljličnih junakov, športnih šampionov, napetih zgodov in zabavnih dogodivščin. Skupaj z njim bomo poklicali sv. Miklavža in upamo, da nas tudi letos obišče.

Prosimo, da se do 5. 12. prijavite pri svojih učiteljicah ali na naslov info.martinkrpan@gmail.com.
Ljubitelje peke prosimo, da s sabo prinesete narezano pecivo.

Dragi otroci in starši!

Vljudno vabljeni na tradicionalno
 miklavževanje,
 ki bo v **nedeljo, 9. 12. 2018, ob 14.30**
 v **Üdiker-Haus (Zürcherstrasse 61, 8101**

Vrata dvorane se odprejo ob 14.30, ko se bo pričel **Miklavžev sejem**, na katerem bodo na voljo izvirna darila, otroški izdelki in izmenjevalnica knjig (prinesete knjige, CD, DVD ... in si vzameš novo). Po sejmju pa se ob **15. uri** prične **kulturna prireditev**: nastop otrok in obisk Gospe Bazilike s predstavo Zlati ključki. Tudi Miklavž nas že nestrpno pričakuje. Prosimo, da svoj prihod prijavite pri svojih učiteljih slovenščine ali na mail info.martinkrpan@gmail.com.

Za hrano in pijačo bo poskrbljeno, za to bo poskrbela restavracija Dörfli. Vnos lastne hrane in pijače ni dovoljen.

Častna pokroviteljica prireditve je veleposlanica mag. Marta Kos.

Vstoppine pil

Združenje staršev Martin Krpan
učiteljci in učitelj
dopolnilnega pouka slovenščine v
Švici, Kneževini Lihenštajn in na Predarlskem

Tenzel

Združjenje staršev Martin Krpan in učitelji dopolnilnega pouka slovenščine v Švici, Kneževini Lihtenštajn in na Predarlskem vabimo na tradicionalno

Miklavževanje

ki bo v **nedeljo, 8. 12. 2019**, v Uitikonu
(v dvorani Udiker-Huus, Zürcherstrasse 61, 8142 Uitikon)

Visit <http://home.acerdell.com> 74 30

Priglasujemo Mliladev sejem, kjer boste lahko kupili invidna darila, ki so jih izdelali ljubiteljski ustvarjalci in otroci pri posku-
sah poudelene.

Vabimo vas tudi, da sodelujete pri izmenjavi slovenskih knjig, DVD-jev in CD-jev. Prinesete lahko knjige, ki jih ne potrebujete več, in si izberete kakšno novico.

Ob 15.00 se bodo s svojim nastopom najprej predstavili

Po predstavi bomo skupaj poklicali sv. Miklavža. Upamo, da nas tudi letos obišče.

Častna pokroviteljica prireditve je veleposlanica
mag. Marta Kos.

Vsi prisrčno vabljeni.

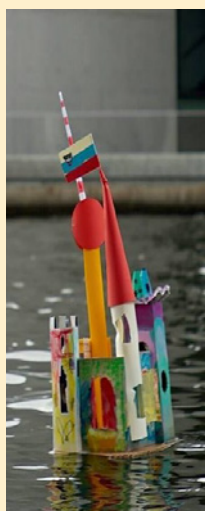
Vstopnice ni. V dvorani bodo (proti plačilu) na voljo pijača in prigrizki, ki jih pripravljajo v restavraciji Odrli. Vnos lastne

Mislav nam je sporočil, da za vsakega priidnega otroka prinese darilec, zato statje prosimo, da svoj omik prijavitite edinec ali na katerikoli info.musiktheater@gmail.com

Gregorjevo

Gregorjevo je novejši dogodek, ki smo ga začeli organizirati 2018 v sodelovanju z Veleposlaništvom RS v Bernu, poteka marca, ko se ženijo ptički. Z otroki se srečamo v prostorih veleposlaništva in skupaj izdelujemo gregorčke, ki jih ob zaključku spustimo po reki Aare. S tem dogodkom se spomnimo starega slovenskega običaja, ko so se naši predniki poslovili od teme in priklicali svetlobo in pomlad.

Na Gregorjevo, 12. marca, se po ljudskem izročilu ptički ženijo. Na predvečer praznika so včasih obrtniki z metanjem različnih gorečih predmetov v potok pozdravili prihod pomladi in časa, ko pri svojem delu niso več potrebovali svetilk. Običaj spuščanja osvetljenih barčic in hišic se v zadnjem času vse bolj oživlja.

Gregorjevo bomo letos prvič praznovali tudi v Švici.
Družine, prisrčno vabljeni k izdelovanju in spuščanju gregorčkov!

Dobimo se v nedeljo, 11. marca,
ob 14:30 uri
v prostorih Veleposlaništva RS na
Schwanengasse 9 v Bernu.

Učiteljice dopolnilnega pouka slovenščine, gospa veleposlanica mag. Marta Kos Marko in Zdrženje staršev Martin Krpan bomo pripravili potreben material in prigrizke, vi pa s sabo prinesite veliko ustvarjalnosti in dobre volje.

Prijavite se lahko do srede, 7. marca, učiteljem dopolnilnega pouka ali na naslov: info.martinkrpan@gmail.com

Pridite, veseli vas bomo!

Gregorjevo... ko gre luč v vodo

Na Gregorjevo se po starem ljudskem običaju ženijo ptički in s tem naznanjajo pomlad. Tudi letos bomo god sv. Gregorja obeležili s tradicionalnim spustom gregorčkov. Na ta način se bomo poslovili od kratkih zimskih dni in pozdravili pomlad, ki s seboj prinaša vedno daljši dan ter toplejše vreme.

Dragi prijatelji, prisrčno vabljeni k izdelovanju in spuščanju gregorčkov.

Dobimo se v soboto, 23. marca, ob 14:30 uri, v prostorih Veleposlaništva RS na Schwanengasse 9 v Bernu.

Učitelji dopolnilnega pouka slovenščine, gospa veleposlanica mag. Marta Kos in Zdrženje staršev Martin Krpan bomo pripravili material za ustvarjanje in prigrizke, vi pa s sabo prinesite smeh in dobro voljo.

Prijavite se lahko do srede, 20. marca, učiteljem dopolnilnega pouka ali na e-naslov: info.martinkrpan@gmail.com

Pridite, veselo bo!

"Na Gregorjevo - otec, še veš? - se ptički ženijo so, so fosični vrtem v mejiči gostili se, pili so..."
Oton Župančič

Gregorjevo - ko gre luč v vodo

Dragi otroci, dragi starši in prijatelji,
ob prazniku pomladi vas prisrčno vabimo
k izdelovanju
in spuščanju gregorčkov v vodo.

Dobimo se v nedeljo, **12. marca, ob 15. uri**
v prostorih Veleposlaništva RS v Bernu
na Schwanengasse 9, 3011 Bern.

Prijavite se lahko do srede, 9. marca,
učiteljem dopolnilnega pouka slovenščine ali
na e-naslov: info.martinkrpan@gmail.com.

Pridite!
Več nas bo, bolj bo veselo.

Gregorjevo - ko gre luč v vodo

Dragi otroci, dragi starši,
toplo vabljeni, da skupaj obeležimo god sv. Gregorja s tradicionalnim
spustom gregorčkov v vodo.
Tako se bomo poslovili od kratkih zimskih dni in pozdravili pomlad,
ki prinaša daljše dneve in toplo vreme.

Vabljeni, da se nam pridružite
v soboto, 19. marca, ob 15. uri,
v prostorih Veleposlaništva RS
na Schwanengasse 9, v Bernu.

Učitelji dopolnilnega pouka slovenščine, g. veleposlanik Iztok Grmek z ekipo in
Zdrženje staršev Martin Krpan bomo poskrbeli za ustvarjalni material, prigrizke in pijačo.

Prijavite se lahko do srede, 16. marca, učiteljem dopolnilnega pouka ali
na e-naslov: info.martinkrpan@gmail.com.

Pridite!
Več nas bo, bolj bo veselo :)

Covid-19: na dan dogodka sledimo vsem trenutno veljavnim BAG ukrepom.

Gregorjevo - ko gre luč v vodo

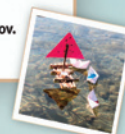
Dragi prijatelji,
tudi letos bomo god sv. Gregorja obeležili s tradicionalnim
spustom gregorčkov v vodo.
Tako se bomo poslovili od kratkih zimskih dni in pozdravili pomlad,
ki prinaša daljše dneve in toplo vreme.

Vabljeni, da se nam pridružite
v soboto, 14. marca, ob 14.30 uri,
v prostorih Veleposlaništva RS
na Schwanengasse 9, v Bernu.

Učitelji dopolnilnega pouka slovenščine, gospa veleposlanica Marta Kos in
Zdrženje staršev Martin Krpan bomo poskrbeli za ustvarjalni material, prigrizke in pijačo.

Prijavite se lahko do srede, 11. marca, učiteljem dopolnilnega pouka ali
na e-naslov: info.martinkrpan@gmail.com.

Prisrčno vabljeni k izdelovanju in spuščanju gregorčkov.

Dan jezikov

Dan jezikov se je razvil iz tradicionalnih družinskih piknikov, ki so bili organizirani vsako leto septembra na drugi lokaciji v Švici. Pikniku smo želeli dodati še dodaten pomen in z njim začeli 2019 praznovati še dan jezikov. Na ta dan otrokom pripravimo zabavne jezikovne igre, iz Slovenije nas obiščejo najrazličnejši ustvarjalci (npr. gledališče Zapik, pisateljica Nina Mav Hrovat), ob zaključku pa sledi druženje s piknikom.

Vabljeni na družinski piknik - DAN JEZIKOV

Združenje Martin Krpan vas tudi letos vabi na družinski piknik, ki bo v **NEDELJO, 6. septembra, ob 11. uri**, pri GZ Wollishofen - Zürcher Gemeinschaftszentrum, Bachstrasse 7, 8038 Zürich (na istem prostoru kot lani).

Učitelji slovenščine bodo pripravili zanimive jezikovne igre, Martin Krpan (Združenje staršev) pa bo poskrbel za hrano in piknik prostor. S sabo prinesite pijačo, podlogo za sedenje, športne rekvizite ter brisačo in kopalke :-).

Vsi prisrčno vabljeni!

Vstopnine ni, prijavite se učiteljem slovenščine ali na naslov: info.martinkrpan@gmail.com

Vabljeni na tradicionalni piknik "Dan jezikov"

Združenje Martin Krpan vas vabi na tradicionalni družinski piknik, ki bo v **NEDELJO, 5. septembra, ob 11:00 uri**, pri GZ Wollishofen - Zürcher Gemeinschaftszentrum, Bachstrasse 7, 8038 Zürich (tam kot lani).

Učitelji slovenščine bodo pripravili zanimive jezikovne igre, (Združenje staršev) Martin Krpan pa bo poskrbel za hrano in piknik prostor. S sabo prinesite pijačo, podlogo za sedenje ter športne rekvizite :-)

Prisrčno vabljeni!

Prosimo, da svojo udeležbo prijavite učiteljem slovenščine ali na naslov: info.martinkrpan@gmail.com.

Združenje staršev Martin Krpan in učitelji dopolnjenega pouka slovenščine v Švici, v Kneževini Lichtenštajn in na Predartskem vabijo na

DAN JEZIKOV,
kjer nas bo kulturno razvijalo gledališče Zapik.

Volk in sedem kozličkov ter druge kamišibajске zgodbe

bodo uprizorjene v **nedeljo, 18. septembra 2022, ob 12. uri** v Tüchelbühl, Pfadheim Kitchberg (Nidebadsstrasse 50, 8802 Kitchberg).

Prijave odpiramo do 9. septembra 2022 na info.martinkrpan@gmail.com in pri vaših učiteljih. Priporočamo udobno oblačila in športne copate. Na voljo je šar: na katerem boste lahko pili svojo hrano. S sabo prinesite tudi pijačo in kaj za vaš otrok, da se družbo še prijetneje.

UNION KROJE IG ZAŠKOLSKO KRAJEV NA TÜRCHEN

DAN JEZIKOV

V **nedeljo, 17. 9. 2023, ob 15. uri**, vas vabimo na dogodek **Dan jezikov**. Srečali se bomo na Veleposlaništvu RS, Schwanengasse 9, v Bernu. Sproščeno druženje bomo nadaljevali na kopališču Marzilli.

Na druženje na kopališču povabujete: brisalo, kopalke, tovar, igrač, športne rekvizite in dobro voljo.

GOSTJA
Podtravljeni, sem **Nina Mav Krovat**, slovenska pisateljica. Z vami bom delila svoje pravljice in vas popeljala v svet domišljije. Pridružite se mi, nabavno bo.

PRIJAVE
Ajla Dobrovec, dobrovec.dpa@tigrail.com
Zvezmina Lepola, jajkose@yaboo.com, učiteljica DFB v Švici

Organizatorji: učiteljica DFB Ajla in Zvezmina ter Združenje staršev Martin Krpan

Dogodek so podprli:

BERNESE KANTON
KANTON BASELSTADT
KANTON BASEL LÄNDLICH

Dan žena

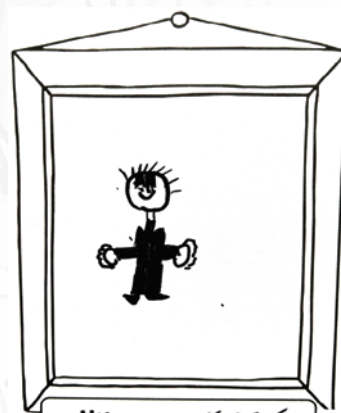
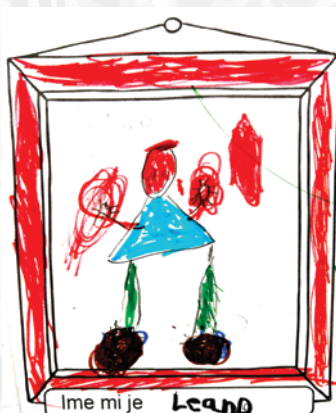
Še v času Jugoslavije, ko je bil DPS po okriljem jugoslovanske šole, so v okviru pouka DPS v organizaciji društev praznovali tudi 8. marec, dan žena.

Dan republike, 29. november

Velik praznik je bil tudi rojstni dan Jugoslavije, ki se je praznoval vsako leto. Učenci DPS so bili s svojimi nastopi del tudi te prireditve

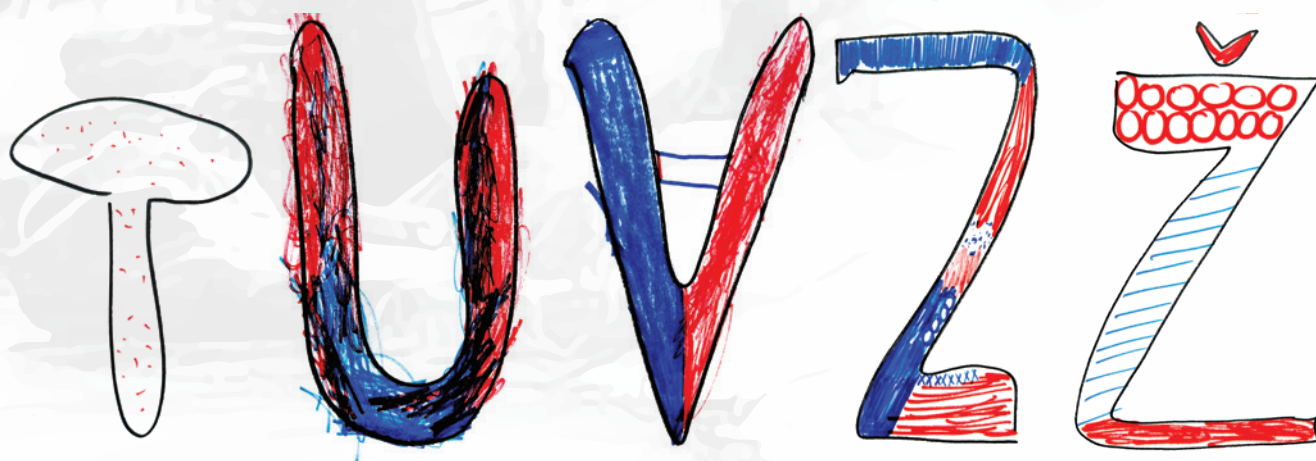
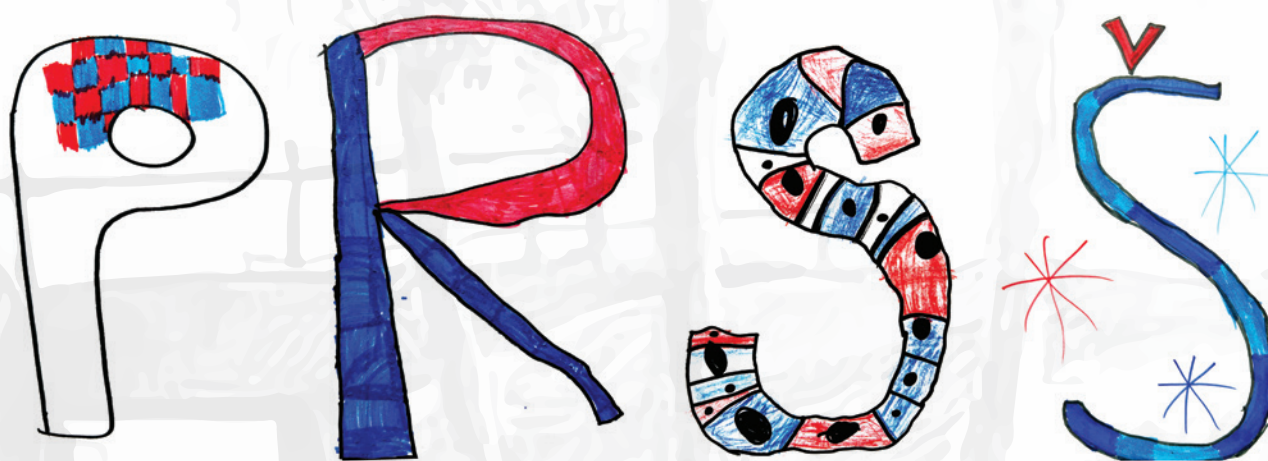

A B C C

D E F G

H I J K

Združenje staršev otrok dopolnilnega pouka slovenščine v Švici,
Kneževini Lihtenštajn in na Predariskem

Martin Krpan

info.martinkrpan@gmail.com